

[Ministeren for offentlige arbejder]

mæssige grunde som følge af skred i klinten ved Nr. Lyngby, ikke skal træffes og ikke er truffet af mig.

I øvrigt må jeg i det hele henvise til mit svar af 17. marts 1982 på spørgsmål nr. 410 fra folketingsmedlem Birgith Mogensen.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Første behandling af:

Forslag til lov om biblioteker.

(Lovforslag nr. L 144. Fremsat 17/3 82).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 3 på dagsordenen opførte sag, nemlig:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om biblioteker.

[Af Steffensen (KrF) m.fl.].

(Lovforslag nr. L 108. Fremsat 9/2 82).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Ministeren for kulturelle anliggender (Lise Østergaard):

Alene ud fra det forhold, at jeg som kulturminister har fremsat et lovforslag ud over det af kristeligt folkeparti fremsatte forslag til lov om biblioteker, fremgår det, at jeg ikke er ganske enig i kristeligt folkepartis forslag. På den anden side er der adskillige punkter, hvor kristeligt folkepartis forslag er sammenfaldende med mit. Det hænger sammen med, at jeg i mit forslag har taget udgangspunkt i det forslag, som et flertal i bibliotekskommissionen har fremsat i betænkningen, mens kristeligt folkeparti har baseret sit forslag på et mindretals forslag i samme betænkning.

Jeg skal kort omtale et par punkter, hvor jeg ikke kan gå ind for det forslag, som kristeligt folkeparti har fremsat, og jeg vil for de øvrige punkters vedkommende henvise til det af regeringen fremsatte lovforslag og navnlig bemærkningerne dertil.

Den væsentligste indvending, jeg har imod kristeligt folkepartis forslag, er, at man foreslår oprettet et direktorat for folkebibliotekerne under kulturministeriet og en styrelse for forskningsbibliotekerne under undervis-

ningsministeriet. På den måde vil den helhed, som var altafgørende for bibliotekskommissionen, både for dens flertal og for dens mindretal, ikke være gennemført fuldt ud. Forskningsbibliotekerne, både dem, der i mange år har hørt under kulturministeriet, og dem, der hører under undervisningsministeriet, foreslås samlet i en styrelse under undervisningsministeriet, og herved vil de på mange områder blive unddraget helheden og en fælles udvikling og planlægning på biblioteksområdet. Derfor må jeg afvise denne opsplitning af det danske biblioteksvæsen.

Kristeligt folkepartis forslag bryder med det bærende princip i dansk biblioteksvæsen, nemlig princippet om gratis brug af biblioteket. Ganske vist foreslår man, og det er jeg naturligvis tilfreds med, at bøger og andet trykt materiale stilles gratis til rådighed for brugerne, men ikke alene er det ifølge dette forslag en frivillig sag for kommunerne, om de vil stille musikbærende materiale til rådighed, hvad jeg, som det fremgår af regeringens lovforslag, mener må være obligatorisk, men der åbnes også mulighed for, at eventuelle samlinger kan finansieres helt eller delvis ved lånerbetaling. Det må jeg tage afstand fra som et stort tilbageskridt i den udvikling, der har kendetegnet vores biblioteksvæsen, og som altså har været og stadig bør være baseret på den enkelte borgers frie adgang til bibliotekernes samlinger. Hvis vi bryder det princip, så vil vi sætte et skel i befolkningen mellem dem, der har råd til at betale, eller hvis forældre er villige til at betale, og dem, der ikke har det, og det ønsker jeg ikke at medvirke til.

I forbindelse med – dette er en positiv bemærkning til kristeligt folkepartis forslag – omtalen af lydbærende materiale foreslår kristeligt folkeparti en forpligtelse til at indkøbe lydbånd til særlige formål, herunder til handicappede. Jeg er et hundrede procent enig i det forslag. Den eneste grund til, at jeg ikke i regeringens forslag har udformet et krav herom, er, at jeg har nedsat et udvalg til at stille forslag om blindes og svagtseendes biblioteksbetjening, og jeg vil fremkomme med et direkte forslag, når betænkning fra dette udvalg foreligger. Jeg mener, at jeg dér vil få teknisk sagkyndige informationer, som er nødvendige for den konkrete udformning her.

[Ministeren for kulturelle anliggender]

Jeg har en smule forståelsesproblemer med hensyn til enkelte punkter i forslaget. Det er lidt uklart for mig, hvad man mener, når man i § 2, stk. 1, taler om, at udlånstilbudde- ne, altså de bøger og andet materiale, som er til rådighed i biblioteket, skal være »relevante med hensyn til lånernes egne ønsker«, og i § 7, stk. 1, siges det, at der bør »tages hensyn til den stedlige befolknings særpræg og ønsker« ved materialevalget, og at »der bør tilstræbes ligelighed for lokale forskelligheder i livssyn«. Jeg kan ikke helt gennemskue den sikkert ideelle tankegang, som ligger bag. For mig er det så helt afgørende og væsentligt, at der skabes et alsidigt og ensartet tilbud til alle borgere uanset bopæl. Det helt afgørende med hensyn til lovens materialevalgsbestemmelser er, at loven skal sikre kvalitet, alsidighed og aktualitet.

Der er som sagt mange punkter, hvor jeg kan være helt enig med forslagsstillerne. Det gælder f.eks. med hensyn til kravet til den opsøgende biblioteksbetjening og kravet til bibliotekernes PR-funktion.

På forskningsbiblioteksområdet er jeg ganske enig i forslaget om oprettelse af biblioteksudvalg. Det er i det af regeringen fremsatte lovforslag noget fuldstændig afgørende for at sikre det nære samarbejde imellem hovedfagbiblioteket og de institutbiblioteker ved den pågældende undervisnings- eller forskningsinstitution, hvortil hovedfagbiblioteket hører.

Endelig må jeg sige, at forslaget om, at uddannelsesinstitutioner, der ikke er betegnet som højere uddannelsesinstitutioner, skal være forpligtet til at oprette den bibliotekstjeneste, som er nødvendig for deres daglige virksomhed, også er en af forslagsstillerne tanker, som jeg er ét hundrede procent enig i. Jeg mener også, at alle de uddannelsessteder, som giver det, vi populært kalder mellemuddannelser, bør have en biblioteksmæssig grundtjeneste, som kan samarbejde til den ene side med folkebibliotekerne og til den anden side med forskningsbibliotekerne. Det ligger også i det af regeringen fremsatte forslag, at dette skal være tilfældet. Uden at jeg i dette øjeblik er i stand til at sætte forpligtende tal på omkostningerne, vil jeg sige, at et tal af størrelsesordenen 300 mill. kr. har været nævnt i vores lovforberedende arbejde. Vi har været så realitetsbetonede, at vi ikke har povet at opstille dette som et krav, men

vi har alene gjort opmærksom på, at der er tale om en udvikling, som må påbegyndes, og at man må tilstræbe denne bibliotekstjeneste indrettet gennem en længere eller helst kortere årrække.

Jeg vil slutte med at sige, at alt i alt mener jeg, at der er mange lighedspunkter imellem kristeligt folkepartis lovforslag og det af regeringen fremsatte lovforslag. Min hovedu- nighed drejer sig altså om opsplitningen. Der vil være – det kommer jeg sikkert til at gøre grundigere rede for i replikker i debatten her i dag – et meget stort område, hvor biblio- tekfaglig udvikling finder sted, som alene kan foregå hensigtsmæssigt i et nøje samar- bejde mellem folkebibliotekerne og forsk- ningsbibliotekerne, og med henblik herpå og med henblik på den rivende udvikling, vi er inde i på disse områder, vil det ikke være hensigtsmæssigt at adskille administrationen i to separate direktorater. Derudover har jeg i det af regeringen fremsatte forslag en række punkter, som for mig at se er naturlige for 1980ernes bibliotekslovgivning. Det er for- bedringer af folkebibliotekets tjeneste på forsk- ellige områder.

Jeg kan af disse grunde kun anbefale, at folketetinget forkaster det af kristeligt folke- parti fremsatte forslag og i stedet tager ud- gangspunkt i det af regeringen fremsatte for- slag med henblik på vedtagelse heraf. Da der er mange berøringspunkter, opfatter jeg kri- steligt folkepartis forslag som et positivt ud- tryk for interesse for biblioteksforholdene, og jeg imødeser det fælles arbejde med en ny bibliotekslov i kulturudvalget, dersom forsla- get henvises dertil, med stor glæde.

Mette Groes (S):

På folkebiblioteksområdet er der i social- demokratiets lovforslag flere glædelige ny- skabelser: De ledende bibliotekarer skal overalt være faguddannede og heltidsbeskæf- tige, et rimeligt krav i en tid, hvor også biblioteksvæsenet mødes med større og større krav, bl.a. på det teknologiske område.

Folkebibliotekerne skal stille samlinger af musikbærende materiale til rådighed. Musik- ken er i så høj grad en del af vort kulturliv, at det forekommer rimeligt, at den enkelte låner har krav på at få sit lånebehov dækket enten fra sit lokale eller fra et andet biblio- tek.

[Mette Groes]

Kommunalbestyrelsen skal etablere biblioteksbetjening af personer, der er afskåret fra at komme på biblioteket. Denne bestemmelse vil glæde mange, der har set med bekymring på, hvad frivillighed på dette område kan føre til. Det er klart, at det offentlige har en særlig forpligtelse over for såvel patienter på hospitaler som gangbesværede i hjemmene. Deres situation gør tilbud om bogudlån meget velkomment. I mange kommuner er dette tilbud en selvfølge. Det bør det være overalt.

Disse tre bestemmelser skal alle træde i kraft den 1. januar 1986. Det giver en rimelig frist til at bringe det praktiske i orden.

Om kunstbibliotekerne siges, at de »kan« etableres. Ingen ville hellere end vi, om der havde stået »skal«. Men under de økonomiske vilkår, der gælder for landet for øjeblikket, må vi affinde os med, at kunstbibliotekerne bliver til i den takt de enkelte kommuner får råd til det. Vi håber, at det vil ske hurtigt mange steder.

Et område, som især ligger os på sinde, er biblioteksfunktionen ved uddannelsesinstitutionerne, f.eks. gymnasier, EFG-skoler, handelsskoler, seminarier, friskoler, efterskoler, folkehøjskoler og tekniske skoler. De har ikke alle fået bibliotek endnu, sådan som folkeskolen har det, og sådan som universiteterne har det. Det er synd og skam, for netop de grupper, som tager deres uddannelse her, har særlig brug for, at den biblioteksmæssige service er lige for hånden. Det har ikke været forkert, at netop socialdemokratiet føler solidaritet med disse grupper. Når vi skriver i forslaget, at det skal tilstræbes, at de får løst deres biblioteksproblem, skal det forstås helt bogstaveligt sådan, at så snart der er økonomisk mulighed for det, føler vi os forpligtet på dette lovgrundlag.

Som noget nyt føres forskningsbibliotekerne over til kulturministeren. Der skal ved alle forskningsbiblioteker nedsættes et biblioteksudvalg, hvis fornemste opgave bliver at udarbejde et budget og sende det videre til biblioteksdirektoratet. Det er ikke en bestemmelse, der tager sigte på at genere forskningsbibliotekerne eller ødelægge deres muligheder for at opbygge specialbiblioteker; den skal alene forstås som en mulighed for ressourcekoordinering og optimal udnyttelse af de samlede midler.

Skolebibliotekerne henføres til undervisningsministerens område; det vil sige, at fol-

keskolelovens bestemmelse herom træder i kraft. Det er vor opfattelse, at det vigtigste for skolebibliotekerne er, at de ikke stilles ringere i fremtiden, end de er stillet i dag. Vi finder, at skolebibliotekerne har en meget væsentlig funktion som hjælp til løsning af undervisningsmæssige opgaver, men i mindst lige så høj grad som et sted, hvor tilbuddet om fritidslæsning står ved magt. Kommunalbestyrelserne skal gøres opmærksom på, at det fortsat er op til beslutning dér og ikke på den enkelte skole at sikre fritidslæsningens gode vilkår.

Det skal understreges, at det for os er en forudsætning, at samarbejdet mellem skoler og børnebiblioteker fortsætter, så indkøb tilrettelægges på en fornuftig måde. Det er ligeledes en forudsætning, at undervisningsministeriet udarbejder bestemmelser, der sikrer, at begge former opretholdes, og at standarden ikke forringes.

Dette lovforslag er efter vor mening et pænt skridt fremad. Vi glæder os over de forbedringer, der er indeholdt i lovforslaget, og håber, at der vil kunne skabes flertal for det.

Kristeligt folkepartis forslag ligner tilsyneladende vores en del, men går man det efter i sømmene, er forskellene dog åbenbare.

Kristeligt folkeparti advarer imod at smugle kulturhuset ind ad bagdøren, hvor vi ville ønske, at alle biblioteker havde råd til såvel en bogsamling som musik- og kunstudlån.

Kristeligt folkeparti ønsker en opsplitning af bibliotekerne med folkebibliotekerne under kulturministeriet og forskningsbibliotekerne under undervisningsministeriet. Det finder vi alt for besværligt og ude af trit med vort forslags hovedidé: at samle biblioteksvæsenet under én administration.

Kristeligt folkeparti vil have nedsat et biblioteksråd og et forskningsbiblioteksråd til at tage sig af de generelle forhold, ligesom de vil have nedsat et fællesudvalg. Vi tror, at en sådan opbygning af organer vil virke alt for usmidigt og besværliggøre administrationen på en uhensigtsmæssig måde. Vi vil hellere fremhæve bibliotekernes end kommunalbestyrelsernes suverænitæt, når det drejer sig om materialevalg. Vi indskrænker os til at nævne, at kommunalbestyrelsen har myndighed i alle anliggender, som er henlagt til lokal afgørelse.

[Mette Groes]

Så vidt kristeligt folkepartis forslag og så vidt vores.

Det er en kendt sag, at der er mange meninger om det nye lovforslag. Jeg vil godt slutte med at udtrykke håbet om, at vi vil kunne samle flertal om vort forslag. Vi lever i en tid, som er præget af økonomisk krise og megen trist og deprimeret tale. Netop i en sådan tid er kulturen vigtig. Efter min mening er der ikke meget ved den stat, der ikke trods alt har råd til kultur.

Eva Møller (KF):

Efter en gennemlæsning af det foreliggende lovforslag kunne man næsten fristes til at spørge, om det lovforslag, vi har til behandling her, er regeringens lovforslag, eller om det er kulturministerens. Jeg ved naturligvis godt, at et sådant spørgsmål er det, man kunne kalde et rent retorisk spørgsmål, for alle lovforslag fra ministres side fremlægges på regeringens vegne.

Men det, man så kunne spørge om, og som måske ikke er slet så retorisk, er, om ministre inden for regeringen taler sammen. Jeg kunne fristes til at spørge kulturministeren, om hun inden forelæggelsen af dette forslag har talt med de ministre, der har ansvaret for landets økonomi, og som ustandselig fortæller os, at hvis det hele skal gå, så skal vi spare. Har hun talt med den indenrigsminister, som den ene gang efter den anden sender sparecirkulærer ud til kommunerne og fortæller dem, at nu må de ikke investere flere penge? Alligevel kommer der fra kulturministerens side et lovforslag, som koster enormt i økonomiske ressourcer både for staten og for kommunerne.

Jeg kunne også godt ønske at spørge kulturministeren, om hun har talt med forskningsministeren. Jeg ved godt, at vi ulykkeligvis slet ikke har en sådan minister i dette land, så det skulle være undervisningsministeren. Problemet, som kommer meget tydeligt frem her, hvor man jo næsten slagter forskningsbibliotekerne, er vel reelt, at der er ingen i den socialdemokratiske regering, der ønsker at gøre noget for Danmarks forskningsbiblioteker. Men alligevel, undervisningsministeren plejer dog at nævne dem med nogen kærlighed, og derfor kunne man godt spørge: hvad har de gjort, siden de skal behandles så ilde, som det sker i det foreliggende lovforslag?

I øvrigt kunne jeg da også godt have lyst til at spørge, om det overhovedet er i overensstemmelse med Dansk Sprognævns og andre sagkyndiges brug af ordet »bibliotek«, at det foreliggende lovforslag kaldes »Forslag til lov om biblioteker«. De af os, der har nogen sprogkundskab, ved jo, at »bibliotek« kommer fra ordet »biblion«, som betyder bog. Lovforslaget her handler om bøger, men bestemt også om så forfærdelig mange andre ting. Hvis man skulle give loven et navn, som var dækkende, kunne man vel passende kalde den en kulturlov el. lign. Så ville der dog i hvert fald være overensstemmelse mellem lovens titel og lovens indhold.

Imidlertid hedder lovforslag nr. L 144, som vi skal behandle her, jo altså »Forslag til lov om biblioteker«, og jeg vil gerne sige, at det konservative folkeparti så absolut er tilhænger af biblioteker i ordets oprindelige og egentlige betydning, altså et sted, hvor der er tale om udlån af bøger, og til »bøger« medregner jeg lydband for blinde og svagtseende.

Det konservative folkeparti ønsker det kommunale selvstyre tillagt en vis vægt, så det ikke bare er noget, man tager frem og taler om ved festlige lejligheder, og her mener vi, at vi oplever en så centralistisk lov, at der vil være umådelig lidt tilbage af det kommunale selvstyre.

Jeg vil i den forbindelse gerne nævne, at i § 9, stk. 2, siges det, at ministeren for kulturelle anliggender kan pålægge offentlige biblioteker en lang række ting. Hvor pålægget medfører udgifter for kommuner, kan det dog først meddeles efter forhandling med den pågældende kommunale organisation. Når ministeren giver tilsvarende pålæg til biblioteker, der henhører under andre ministerier, kan hun kun gøre det efter aftale med det andet ministerium. Vi kunne ønske, at kommunerne blev behandlet lige så pænt, at man også skulle træffe aftale med kommunerne, så at man ikke bare, som loven i uheldigste fald kan lægge op til, kunne føre nogle, skal vi sige skinforhandlinger med kommunerne og så i øvrigt presse sin egen overbevisning ned over kommunerne.

Der er naturligvis i et så omfattende lovforslag som det foreliggende en lang række ting, vi fra det konservative folkepartis side kan være helt enige i, og blandt dem vil jeg gerne nævne, at vi er tilhængere af, at man

[Eva Møller]

skal sørge for, at de handicappede og de dårligt gående folk, der på anden vis er afskåret fra selv at komme til bibliotekerne, får en rimelig og god behandling og også får mulighed for at låne bøger. Ligeledes er vi tilhængere af, at man skal have en rimeligt god bogbestand i samtlige kommuner.

Jeg vil ikke opholde mig meget ved de ting, vi er enige i – det tillader tiden ikke – derimod ved de ting, vi er uenige i, og der er mange.

Jeg vil gerne sige, at vi fra konservativ side bestemt ikke er enige i, at det skal pålægges alle biblioteker at have musikbærende materialer. Vi mener, at det er en af den slags ting, man passende kunne overlade til det kommunale selvstyre. Der står i bemærkningerne til lovforslaget, at 70 kommuner allerede har det. Lad os gå ud fra, at det er de 70 kommuner, hvor der er størst ønske om at have det. Det, som bl.a. bekymrer os i den henseende, er, at folk tager disse musikbærende materialer med hjem og kopierer dem ulovligt. Det vil sige, at kunstnerne går glip af en afgift, som de ellers ville have fået, fordi folk ville have købt materialerne selv.

Vi er bestemt heller ikke tilhængere af, at man fra statens side nu vil gå ind og drive konkurrence med oplysningsforbundene og andet. Der står i lovforslaget, at bibliotekerne kan afholde kulturelle og folkeoplysende arrangementer gratis. Vi ved, at hvis vores oplysningsforbund ønsker at afholde den slags arrangementer – det gør mange af dem godt og dygtigt – så kræves der afgift for at deltage i dem. Det vil sige, at bibliotekerne kommer ind og tager denne store arbejds- mark fra vores folkeoplysning, og det finder vi på ingen måde rimeligt. Vi mener, vi har brug for ting, som folk organiserer selv, ikke at få det alt sammen presset ned over hovedet fra centralt hold.

Det er naturligvis klart med de forslag til besparelser på finanslovforslaget, vi har lagt frem de sidste par år, at vi fra konservativ side heller ikke er tilhængere af, at udlån skal være gratis. Vi ved godt, at der er intet i denne verden, der er gratis, det er kun et spørgsmål, om det skal betales på den ene eller den anden måde, og vi ved desværre af bitter erfaring, at folks respekt for de ting, de får gratis, det vil sige skattefinansieret, ikke er så forfærdelig stor.

Vi kan under ingen omstændigheder gå ind for, at forskningsbibliotekerne skal sammenlægges med de øvrige biblioteker. Det siges klart i de mindretalsudtalelser, der er kommet til biblioteksbetænkningen, at det kan de berørte forskere heller ikke. Der er i øvrigt ikke fremkommet nogen kritik gående ud på, at forskningsbibliotekernes betjening af samfundet er for dårlig. Det er kun et spørgsmål om at få samordnet og få centraliseret en lang række ting.

Jeg synes, det i den forbindelse er interessant at vide, at Københavns magistrat har taget afstand fra dette. Der sidder der dog en socialdemokratisk overborgmester, som altså mener, at der ikke er nogen ressourcemæssige besparelser i det, og vi ved, at en lang række af forskningsbibliotekerne ligger inden for Københavns kommunes område. Jeg vil også nævne, at forskningsrådene har taget afstand fra det, rektorerne har taget afstand fra det, planlægningsrådet for forskningen har taget afstand fra det. Man kan så undre sig over, hvorfor ministeren absolut vil. Det er måske for at få en chance for at oprette 19 nye stillinger i biblioteksrådet og 20 andre administrative stillinger.

Vi kan heller ikke være tilfredse med, at der skal oprettes filialer, hvor forholdene taler for det, uden at man på nogen måde præciserer, hvad det er for forhold, der skal lægges vægt på, og hvordan man gør det. Her finder vi også, at kommunalbestyrelsernes indflydelse kan være for lille. Der er ikke nogen der siger, at den er det.

Vi er naturligvis også betænkelige ved forslaget om, at man kan oprette kunstbiblioteker. Vi forudser, at det er løftestangen for, at det skal være obligatorisk om ganske få år.

Vi kunne have ønsket, når man nu lavede en bibliotekslov, som har været længe undervejs og har været til høring alverdens steder, at det var lykkedes ministeren at få præciseret helt klart, hvem der har ansvaret for bogvalget. Vi er stadig nogle, der kan erindre en sag fra Thisted kommune. Man kunne have ønsket, at den slags sager ikke kunne opstå fremover, men jeg kan bestemt ikke se, at den foreliggende bibliotekslov hindrer sådanne ting.

Det økonomiske overslag er, så vidt jeg kan læse af forslaget, ikke særlig klart, men efter alt, hvad jeg kan læse af det forslag, taler man kun om, hvor store anlægsudgifter

[Eva Møller]

der vil blive, man taler ikke på nogen måde om driftsudgifterne. Jeg forventer da, at disse mange ting, der skal ind, når man skal have musikbærende materialer, kræver udvidelse af de bestående biblioteksbygninger. Vi har da i hvert fald fra en række bibliotekarer hørt, at forholdene er trænge. Disse udgifter er der, så vidt jeg kan se, ikke på nogen måde skønnet over i ministerens lovforslag.

Jeg har hørt fra den lille kommune Trehøj i Vestjylland, at de mener, det vil koste dem 1 mill. kr. i anlægsudgifter at leve op til dette forslag, og 500.000–600.000 kr. i årlige driftsudgifter. Det synes jeg er noget, man skal lægge sig på sinde, når man ved, at kommunerne har et udgiftsloft.

Vi vil naturligvis medvirke i et sagligt udvalgsarbejde og prøve på at få pillet de værste mangler ud af dette lovforslag.

Brøndsted (V):

Så kom det lovforslag, vi ventede på så længe, bebudet så ofte, men atter udsat. Forventningerne har selvfølgelig været voksende, det måtte blive noget virkelig godt, når det endelig blev forelagt, troede vi. Men ærlig talt, det er ingen god lov. Den er ingen helhed, hverken ud fra den ene eller den anden synsvinkel. Den er knortet og kantet i sin formulering, uinspireret og usammenhængende. Bemærkningerne virker mest som den dårlige samvittigheds undskyldning. Bemærkningerne til § 2 er udenoms snak til de grupper, der føler sig svigtet. Bemærkningerne om skolebibliotekerne er moraliserende og formynderiske. Der var bebudet en enhedslov til glæde for centralister og til skræk for alsidigheden, men resultatet kan kun glæde meget få. Enheden er mangespaltet, og respekten for mangfoldigheden og forskelligheden er faktisk trådt under fode.

Ministeriet har barslet med et lovforslag, der må være særdeles tilfredsstillende for alle, der ønsker gode rammer for et grundlæggende område i dansk folkekultur og for dansk forskning og dansk videnskab. Ingen kan være tilfreds med lovforslaget. Nogle vil finde, at det er et skridt på centraliseringens vej, andre, at det er skridt på vej mod udjævning efter sædvanligt socialdemokratisk ønske om, at intet må være af høj saglig kvalitet for dem, der har forudsætninger for at bruge det. Loven er de tabte illusioners lov

og derfor, ærlig talt, ingen løsning. Lad det være sagt straks: der er så meget at afklare, at ændre, at vi ikke vil fremme forslaget vedtagelse i denne samling. Med dette lovforslag er der intet, der haster.

Det er dybt bekymrende at skulle antaste grundideen i såvel det forudgående kommissionsarbejde og betænkningen som i ministeriets arbejdsindsats for på grundlag af betænkningen at fremsætte et lovforslag. Opgaven er uløst, for målsætningen er simpelt hen forkert. Det er en fejl kombination, man har brugt. Det er bemærkelsesværdigt, at faktisk enslydende hører vi fra forskere, fra de højere læreanstalter, fra forskningsbibliotekerne, at denne lov ikke er god. Der er bastant modstand imod dens forsøg på at integrere de to biblioteksformer. Det danske folkebibliotek er en folkesag, et spørgsmål om spredning af boglig, litterær service m.m. til de yderste lokaliteter. Undervisning, forskning og videnskab er noget ganske andet. Sammensmeltning, enhed mellem disse elementer vil svække begge områder. Højnelse af folkebibliotekerne må ikke medføre en sænkning af niveauet på uddannelses- og forskningsområdet. Det skal ikke gøres folkeligt, men skal selvfølgelig også stå til rådighed for alt folket. Vi må jo da ikke glemme, at det gør vore forskningsbibliotekers materiale den dag i dag, men det forudsætter ikke en styrende enhed. Denne lov satser på enhed i biblioteksvæsenet. Filosofien er forkert, og den modarbejder den naturlige enhed mellem uddannelse, videnskab og forskning. Der er nemlig en naturlig samhörighed.

Det er ganske ufatteligt, at en minister med vor nuværende minister for kulturelle anliggenders forudsætninger og baggrund vil lægge navn til denne lov. Jeg nægter at tro, at hjertet – nej, at forstand og erfaring er med. Enhed mellem undervisning, uddannelse, forskning og videnskab er en naturlig constellation. Folkeoplysning har sin bredde, forskning m.m. har sin dybde. Det forhindrer ikke, at de to områder kan benytte fælles serviceinstitutioner i teknisk henseende: EDB, teknik, planlægning, indretning og meget, meget mere, og at de kan betjene hinanden i fornøden udstrækning. Ethvert forskningsbibliotek skal selvfølgelig lade sine materialer kanalisere ud gennem folkebiblioteket, når der er behov derfor, men det forudsætter ikke integration.

[Brøndsted]

Lovforslaget bærer i den grad præg af, at det er folkebibliotekernes indflydelse og ønsker, der har domineret. Lad os få en god lov og en god styring af vore folkebiblioteker, det er så betydningsfuldt for det danske folks kulturpolitik, og lad os så få en anden god lov og en god, fælles styring af danske forskningsbiblioteker i universitetsregie, det er så afgørende for dansk forskning og videnskab. Og lad os i lovgivningen sikre samspil på alle områder mellem disse to væsentlige områder, så deres ressourcer kan udnyttes af alle, der har behov derfor.

Det er overraskende, at der overhovedet ikke i loven tales om den væsentlige ting, den væsentlige sammenhæng, der skal være imellem information og dokumentation. Det skal der i hvert fald være i overensstemmelse med uddannelsessystemet. Denne lovs enhedstanke er kunstig og forkert. Kapitel 2 kan ikke gennemføres.

Det er bemærkelsesværdigt at lægge mærke til bestemmelserne om skolebibliotekerne. Der er logikken pludselig en ganske anden. Her skiller man folkebiblioteksvæsenet og skolebiblioteksvæsenet fra hinanden, formodentlig fordi man indser, at det er vigtigt, at der er integration imellem undervisningsstedets bibliotek og undervisningen. Der er fire obligatorier. Deltidsbibliotekerne er i mange af de danske kommuner så velfungerende, at ingen låner fornemmer forskellen eller mangelen på betjening, hvor det er deltidsbiblioteker. På den baggrund er kravet om heltidsbiblioteker og ensrettede uddannelseskraft helt forkert på nuværende tidspunkt og ude af trit med moderne biblioteksvæsen. En spredning af åbningstiden ville være ønskelig på bibliotekerne. Der skal jo helst være åbent på folkebiblioteker, når menneskene har fri.

Biblioteksvæsenet skal være imødekomende over for borgernes krav, men hvordan dette krav opfyldes, skal hverken ministeren, bibliotekstilsynet eller et eventuelt direktorat blande sig i. Vi har set variable, mangfoldige måder at ordne folkebiblioteksvæsenet på ud over landet. Alt efter de geografiske forhold eller af traditionelle, historiske hensyn har udviklingen fundet sted, og der er sket en vældig udbygning alle vegne. Der er ingen grund til at mistænkeliggøre de små kommuner. Det er ofte deres biblioteksvæsen, om end på deltidbasis, der har brugerne nær-

mest inde på livet. Det skal stadig være en pligt at betjene alle borgere, uanset hvor de befinder sig, i hospitaler, fængsler, institutioner osv. Det må være enhver kommunes egen sag at finde ud af, om opgaven skal løses ved etablering af hovedbibliotek eller bus eller filialer, hvad man nu kan; også med flere ens store biblioteker kan det gøres godt.

På samme måde må den enkelte kommune selv vurdere, hvilke tilbud biblioteket skal give. Der er ingen grund til at stille nogle krav, hvis ikke det lokale behov tilsiger det. Det samme gælder hele spørgsmålet om arrangementer på bibliotekerne. Jeg synes, det er ønskeligt, at der bliver lavet arrangementer på bibliotekerne, men jeg synes, det er ønskeligt af hensyn til dansk demokrati og dansk foreningsliv, at det først og fremmest sker i samarbejde med aktive grupper, der kan være med til at få sat ting i gang på bibliotekerne.

Venstre siger ja til overgang til bloktilskud efter objektive kriterier; det skulle betyde en styrkelse af det lokale selvstyre.

Vi har samtidig lovforslag nr. L 108 til behandling. Nogle af de ting, jeg har sagt om ministerens forslag, peger sådan set på tilslutning til nr. L 108, og det er da muligt, at man ved en kombination kunne finde frem til noget fornuftigt. En ting er i hvert fald sikker: med hensyn til kapitel 2 kunne vi hente noget fra L 108 og få sat ind i stedet for.

Det er vigtigt for venstre, at der er et frit og stort kvalitativt udbud af bøger og materialer, alt efter som man ønsker det. Derfor kan vi ikke godtage noget, der blot smager af censur. Hvad lånerne ønsker, skal kunne skaffes. Derfor vil det være ønskeligt, at et bredt sammensat forum er medbestemmende ved bogvalg m.v., ikke for at udelukke, men for at alsidiggøre.

Det er muligt, at der kan laves en ny lov på grundlag af nr. L 144, men det forudsætter, at ministeren erkender, at forslaget bygges på en fejl helhedsbetragtning.

Ingerlise Koefoed (SF):

I socialistisk folkeparti er vi mange, der har set frem til dette lovforslag med spænding. En del af os har i hvert fald ventet på revisionen af folkebiblioteksloven siden 1969.

[Ingerlise Koefoed]

Vi har set adskillige forsøg på at revidere loven. Hver gang der har ligget et lovforslag på bordet, er der sket et eller andet, så der er blevet udskrevet valg. Denne gang er der endnu ikke blevet udskrevet valg, så der er måske håb om, at vi kan få færdigbehandlet forslaget, inden der kommer valg. Jeg vil i hvert fald sige, modsat hr. Brøndsted, at vi i socialistisk folkeparti vil gøre, hvad vi kan for at sikre en hurtig og effektiv udvalgsbehandling.

Når man ser forslaget, man har ventet på så længe, så er det klart, at man vender og drejer det. Man læser frem og tilbage, og man stiller sig spørgsmålet: er det nu godt nok, hvad der er kommet ud af alle disse anstrengelser, alle de ord, som bl.a. blev skrevet i bibliotekskommissionens betænkning?

Svaret på spørgsmålet må blive ja og nej. Set fra et folkeligt synspunkt synes jeg, at forslaget er godt. Set fra et administrativt synspunkt synes jeg, at det er mindre godt, for ikke at sige temmelig dårligt. Når jeg siger, at forslaget er godt folkeligt, så betyder det, at vi modsat andre partier, hvis ordførere har stået heroppe i dag, synes, at når man har folkebiblioteker, som benyttes af 50 pct. af den voksne del af befolkningen og af 70-80 pct. af børnene, så er det helt rimeligt, at man med et nyt lovforslag forsøger at give befolkningen et nogenlunde ligeligt tilbud om folkebiblioteksbetjening. Derfor er det rigtigt, at man siger, at musikbiblioteksbetjening, sygehusbiblioteksbetjening og anden opsøgende biblioteksvirksomhed, informationsvirksomhed og betjening med faguddannede bibliotekarer – jeg havde helst set: med faguddannet personale – må være til stede alle vegne, lige så vel som man naturligt må sige, at der skal være et bibliotek, fast eller rullende, i nærheden af alle mennesker, altså må man udbygge bibliotekerne dér, hvor det er nødvendigt, med afdelinger.

Men det er klart, at man må spørge sig selv, når man har set, at disse ting indgår i loven: hvor er pengene henne? Hvordan vil man sikre, at den udbygning, man nu gør obligatorisk, også bliver realiseret? Jeg mener, at der i loven burde have været et beløb til udbygning fra det, som man med et helt fejlagtigt ord altid har kaldt »deltidsbiblioteker«, altså biblioteker betjent af en ikke-faguddannet bibliotekar, til biblioteker med

faguddannede bibliotekarer. Der burde også være afsat nogle penge til kommunerne, som de kunne søge, når de skulle udbygge med musikbiblioteksvæsen osv. Jeg håber, at vi i løbet af behandlingen kan finde ud af, hvordan det her skal kunne realiseres i den virkelige virkelighed, for det er jo altså ikke nok, at det står på papiret.

Jeg sagde, at vi finder, at forslaget administrativt ikke er godt nok, for ikke at sige dårligt. Dermed hentyder jeg selvfølgelig til det, der har været talt om her i dag, nemlig det fælles biblioteksdirektorat, som skal anbringes i kulturministeriet. Jeg finder, at ressortflytningen er meningsløs. Jeg finder ikke, der er nogen rimelig begrundelse for at flytte nogen af de store forskningsbiblioteker fra undervisningsministeriet til kulturministeriet, og jeg er meget bange for, at det, hvis det bliver gennemført, hvad jeg ikke håber, kommer til at skade nogle af forskningsbibliotekernes primære brugere, de studerende, forskerne og, når det drejer sig om Danmarks Tekniske Bibliotek, også erhvervslivet. Jeg mener også, at det er forkert at skille bibliotekerne fra det nære samarbejde, netop disse biblioteker har med læreanstalterne og institutbibliotekerne dér, hvor de nu fungerer.

Jeg synes, at enhedstanken, ideen om, at dansk biblioteksvæsen skal være fælles, skal kunne bruges af alle landets borgere, er rigtig og skal koordineres, men jeg mener ikke, at den behøver at gennemføres på denne måde. Jeg mener udmærket godt, at man kan gennemføre det gamle slogan, som man søger at efterleve allerede nu, om, at hver bog, der findes i et offentligt ejet bibliotek, skal være til rådighed for hvert menneske, der bor i Danmark. Det kan man godt gennemføre ved nogle ordentlige samarbejdsordninger. At man ikke har kunnet gennemføre det så godt, som man måske skulle, skyldes alene pengemangel. Det har ikke noget at gøre med, mener jeg, om det ene bibliotek ligger under kulturministeriet, det andet under undervisningsministeriet. Med alle de protester, der er kommet i de år, hvor man har arbejdet med bibliotekslovrevisionen, fra studerende, fra forskere, fra bibliotekarer, der arbejder i forskningsbibliotekerne, fra universiteterne, fra forskningsrådet, havde vi kunnet ønske, at man, inden man lagde loven frem på bordet her, havde fundet et eller andet rimeligt kompromis, som alle ville kunne

[Ingerlise Koefoed]

leve med, og jeg håber, at man under behandlingen kan komme frem til et sådant kompromis.

Med hensyn til skolebibliotekerne vil jeg sige, at vi synes, det er rigtigt, at de nu finder hjem i folkeskoleloven, hvor de har været ventet med glæde meget længe. Men jeg synes måske nok, det havde været rimeligt, om man her havde opretholdt de ideer, som har været fremme under lovforberedelsesarbejdet, om en kommunal vedtægt, der sikrede et fortsat samarbejde imellem folkebibliotekerne og skolebibliotekerne i en kommune og også med et selvstændigt budget for skolebibliotekerne.

Jeg har nævnt det økonomiske et par gange i min tale, og jeg vil godt nævne det igen. Vi er bekymrede for pengene. Vi mener, der er for få i dette lovforslag. Statsrefusionen til folkebibliotekerne forsvinder nu, og det grundlag, som man laver overgangen til bloktilskud på, er efter vores mening for dårligt. Man burde faktisk have taget udgangspunkt i pengene fra 1975, da man sidste gang ændrede statstilskuddene, når man skulle beregne statsbloktilskuddet her.

Det er klart, at der i loven er indbygget nogle særlige statstilskud, og det er også meget godt, og det er også nødvendigt, men spørgsmålet er, om det er godt nok, om det ikke havde været rigtigere, hvis man fra begyndelsen havde arbejdet på at få nogle flere penge ind i denne lov. Jeg kan nævne et par eksempler, hvor jeg synes, at de særlige statstilskud ser ud til at være utilstrækkelige, ser ud til at kunne medføre, at nogle ting ikke kan komme til at fungere.

Jeg mener, at et område som folkebibliotekernes depotbibliotek, som løser en vigtig opgave for folkebibliotekerne i alle kommuner, er for dårligt hjulpet med de penge, der er sat af til denne lov. Jeg kan egentlig ikke forstå, at man ikke i hvert fald har søgt at skaffe fulde statsbevillinger til opretholdelse af folkebibliotekernes depotbibliotek eller har prøvet, om man ikke kunne få moms-fonden, som man i andre forbindelser ikke har haft så gode erfaringer med, til at give nogle penge til opretholdelse af denne fælles facilitet for alle kommunernes folkebiblioteker.

Jeg vil også godt efterlyse et vigtigt bibliotek som Tidsskriftcentret. Det burde i hvert fald i loven have haft den samme status som Det Udenrigspolitiske Selskabs bibliotek,

som synes at være sikret en eller anden form for statstilskud for fremtiden.

Endelig vil jeg sige, at jeg er meget skuffet over, at der ikke står noget meget tydeligt om de blinde og svagsynedes biblioteksbetjening andet end meget antydningvis. Jeg ved godt, at der er nedsat et udvalg, der skal se på, hvordan denne betjening skal ske for fremtiden, men jeg vil godt herfra sige, at jeg finder, at det udvalg er overflødigt, det har jeg hele tiden fundet. Der er i de forløbne år foretaget så mange undersøgelser af, hvordan bibliotekerne kan betjene blinde og svagsynede, så jeg endnu ikke har begrebet, hvad man skulle med et nyt udvalg. Jeg vil godt spørge ministeren, om det, der står i bemærkningerne, at udvalget vil kunne aflevere betænkning, og at forslag fra udvalget vil kunne indgå i lovforslaget, inden det bliver færdigt, nu også kan realiseres.

Med hensyn til forslaget fra kristeligt folkeparti vil jeg sige, at jeg er imponeret over det forslag. Jeg mener, at der ligger et stort og dygtigt arbejde bag det, og jeg synes sådan set også, at den administrative model, som indgår i forslaget, er bedre end kulturministerens. Jeg er ikke helt tilfreds med den, men jeg synes bedre om den. Derimod synes jeg – det må være fremgået af det, jeg har sagt tidligere – at folkebibliotekerne har det dårligere hos kristeligt folkeparti, end de har det hos socialdemokratiet.

Vi må naturligvis i udvalget se nøjere på begge forslagene og lave nogle sammenlignende øvelser på dem.

Poulsgaard (FP):

Jeg var inviteret i byen sidste onsdag og torsdag. Det var nogle vældig flinke værtsfolk. Det var Danmarks Biblioteksforening. De havde inviteret folketingets kulturudvalg, kulturudvalg fra landets kommuner og en lang række bibliotekarer. Hvis det nu var fattigfolk, der skulle af sted, skulle de absolut ikke have de mindste udgifter ved det, så man sendte pænt en 1. kl. billet til DSB. Vi kom på Hotel Nyborg Strand, vi blev godt modtaget, vi fik en dejlig frokost, den smagte godt – jeg siger tak for frokosten. Vi diskuterede lidt ind imellem, vi fik en dejlig middag om aftenen, og for at det ikke skulle være løgn, underholdt Klyderne. De underholdt om aftenen, og de gjorde det fremragende, de er dygtige kunstnere, og så dansede vi

[Poulsgard]

næsten til den lyse morgen. Så sov vi i en god seng – det er 1. kl. hoteller, vi har i dette land. Vi lå lunt og godt. Vi stod op torsdag morgen og startede med en dejlig frokost; så snakkede vi hyggeligt 2–3 timer om biblioteksvæsenet, og vi fik en dejlig frokost igen, og så kunne vi rejse hjem på 1. kl. igen. Det siger jeg tak for.

Nu er Danmarks Biblioteksforening faktisk en, hvad skal vi sige, afdeling af Kommunernes Landsforening, og vi havde da også Vejles borgmester, Karl Johan Mortensen, som er formand for Biblioteksforeningen, med.

Sammen med kulturministeren rettede man en indtrængende appel til disse kommunalpolitikere, folketingspolitikere, og hvem der nu ellers var inviteret med: nu skal I sørge for, at vi får verdens bedste bibliotekslov gjort endnu bedre. Da man er hyggelig og venlig i dette land, er der da ingen, der taler værtsparret imod, det kunne man da ikke drømme om. Der var én eneste mand i denne forsamling, der gik op og talte værtsparret lidt imod. Han sagde pænt tak for mad, men så sagde han dem også nogle sandheder.

Vi fik hørt direktøren for bibliotekstilsynet, Lindbo-Larsen, sige i sin beretning, at han beklagede, at vi kun har fået bygget 28.000 m² biblioteker sidste år. Det havde været betydelig bedre, hvis man kunne have sagt, at vi havde fået bygget 100.000 m² erhvervsareal og vi så havde skåret ned på bibliotekerne. Og så skal man også her i dag høre formanden for folketingets kulturudvalg, fru Ingerlise Koefoed, sige: alt for få penge. Ja, det er i sandhed rigtigt, når man siger, at SF vil have smør på begge sider af brødet, det får vi demonstreret gang på gang. Verdens bedste bibliotekslov! Vi er derhenne nu, hvor det koster 14 kr. pr. udlån. Hvor meget mere vil man have? Vi er derhenne nu, at vi bruger 1,4 mia kr. på biblioteksvæsenet, og det er alt for lidt, alt for lidt.

Som jeg sagde på Hotel Nyborg Strand, er der to verdener: der er den forkælede biblioteksverden og politikerverden og hvad der er, der kan tage fri de to bedste arbejdsdage i ugen, onsdag og torsdag, og kan sidde og hygge sig på Hotel Nyborg Strand, og så er der en anden verden. Det er de landmænd og andre, der slås for deres eksistens, der slås for at overleve, fordi man har lagt alt for høje skatter, alt for høje afgifter på herinde i

dette folketing. Og i den situation, hvor vi pantsætter kommende slægter med 7 mill. kr. i timen, kommer man og siger: vi skal have endnu flere penge til biblioteksvæsenet. Det er simpelt hen rystende.

En ting kan man da glæde sig over: man kan sige tak til nogle herinde i dag. Fru Eva Møller var absolut en taler, det var værd at høre på. Det er endnu ikke alle, der er fuldstændig bindegale.

Fru minister! I en kommune, hvor man har 70.000 udlån, vedrører 33.000 udlån plader. Er det virkelig nødvendigt, at vi skal have den slags ting ud? Og hvor er de skønne ord om kommunal selvbestemmelse? Nej, når kommunerne ikke vil, som vi vil – og »vi«, det er kulturministeren specielt – så skal vi tvinge de kommuner.

Ministeren holdt en fremragende tale på Nyborg Strand, set ud fra hendes forudsætninger. Nu vil jeg prøve at appellere indtrængende til ministeren. Jeg vil appellere til ministeren om at høre en lille smule efter, hvad Thorkild Simonsen, formand for Kommunernes Landsforening, siger. Hvad er det vi kan læse i aviserne at Thorkild Simonsen siger? Han siger: nu er skattetrykket blevet så stort, at vi ikke kan tåle mere. 30 pct. i en almindelig kommune, vi kan ikke tåle mere. Alligevel kommer man og vil tvinge dette ned over hovedet på folk. 14 kr. pr. bogudlån koster det nu.

Der blev også på Hotel Nyborg Strand diskuteret det flotte kulturpalads, man har fået bygget i Holstebro, og det blev trukket frem, som om det var noget fuldstændig enestående. Ja, det er da nok enestående i forhold. Vi har en omfartsvej, der går lige omkring Holstebro. Hvis vi siger, at her er midtpunktet, her har vi en lyskurv, skal man kun køre eller gå 10 minutter, så er man nede ved centralbiblioteket. Lige på den anden side af denne lyskurv holder der en bogbus 2 gange om ugen. Der er altså 10 minutter til centralbiblioteket, alligevel holder bogbussen dér, ja, chaufføren i den bogbus kan sidde og synge: »Hele ugen alene«, for der kommer i hvert fald ingen kunder dér. Det er simpelt hen – ja, jeg kan ikke finde ord for at udtrykke, hvad man mener om det.

Og nu kan vi i lovforslaget så se, at vi skal have endnu mere biblioteksbetjening, vi skal have endnu kortere vej til vore biblioteker, og man skal tage endnu flere aktiviteter ind.

[Poulsgard]

Hvad med den lille købmand og de andre, som I slagter ude i landsbysamfundet? Hvad med ham? Nej, det gør ingenting, men bibliotekerne skal ligge på hvert gadehjørne, og biblioteksbusser skal holde på hvert gadehjørne.

Det haster ikke med den lov, det haster aldeles ikke med den lov, og jeg håber, vi får mange valg, inden vi får dette lovforslag vedtaget. Det vil jeg i hvert fald gøre alt, hvad jeg kan, til.

Det er selvfølgelig synd, når man har sådan en bibliotekslov i dag, at kristeligt folkeparti også kommer med sit forslag til bibliotekslov, så der næsten ikke er tid til at diskutere det, kristeligt folkeparti kommer med, for det er da hundrede gange bedre end det, socialdemokratiet kommer med. Dermed er ikke sagt, at det er godt, hvad kristeligt folkeparti kommer med, for det skal selvfølgelig strammes meget, meget op. Men der ligger nogle tanker i kristeligt folkepartis forslag, som vi så afgjort kan støtte, også i relation til Bent Haller-sagen og andre sager. Derfor kan vi ikke stå her og love, at vi vil støtte kristeligt folkeparti, men vi vil i hvert fald foretrække kristeligt folkepartis forslag frem for ministerens forslag. Der skal stilles mange spørgsmål.

Jeg er ganske sikker på, at når vi samles til oktober, hvis ikke vi har ét valg inden – ja, det er lige meget, om vi har valg eller ej; det får vi jo nok, men folketetinget skal jo samles den første tirsdag i oktober – så vil fremskridtspartiet komme igen med vores bibliotekslovforslag. Det er selvfølgelig det eneste bibliotekslovforslag, der duer. Vi piller alt det makværk ud af bibliotekerne, der er kommet ind, så man kun har bøger på bibliotekerne, og så skal vi til at snakke realistisk og alvorligt om at betale for at låne en bog.

Hvad asocialt er der i at betale for at låne en bog? Jeg kan ikke se det. Hvorfor skal vi ikke have nogle gratis bajere på værtshusene og den slags ting? Hvorfor kan vi ikke gå gratis til bingospil? Det kunne man jo lige så godt gøre. Hvorfor skal ugebladene ikke være gratis, når bøgerne skal være gratis? Selvfølgelig er den danske befolkning ikke så fattig, at vi ikke godt kan betale 3-4 kr. for at låne en bog. Selvfølgelig kunne vi det. Man har så travlt med, at biblioteker er kultur. Ja vel, biblioteker er kultur, men hvis vi bruger 1½ mia. kr. på bibliotekerne, så har vi

1½ mia. kr. mindre til vore syge, til vore gamle, og hvad vi ellers skal tage os af i dette land. Det bør man også lige have med i de overvejelser, man gør sig.

Som sagt vil jeg og mit parti modarbejde disse lovforslag med næb og kløer, for de er beskæftigelsesarbejde for bibliotekarer. Man har fået uddannet alt for mange bibliotekarer, og nu skal de beskæftiges. Der kunne lige så godt have stået over lovforslaget: beskæftigelsesarbejde for bibliotekarer. Så var man sandheden nærmere.

Arne Melchior (CD):

Et af de kritikpunkter, man oftest hører på politiske og andre møder, vendt mod folketetinget, er: »I vedtager alt for mange love derinde.« Jeg plejer rent retorisk at sige til spørgeren: nævn mig tre, der var overflødige i sidste samling. Det er spørgeren faktisk aldrig i stand til. Det er altså bare sådan noget, man går rundt og siger.

Hvis dette lovforslag skulle blive vedtaget, vil der i hvert fald være mulighed for at nævne ét, nemlig det, der her er til behandling. Her taler jeg om regeringens forslag til lov om biblioteker. Det vil være ét for meget.

Jeg tror, det er Hans Brix, der har forfattet både den korteste og den næstkorteste bog-anmeldelse. Den næstkorteste hed, så vidt jeg husker:

»I denne bog findes meget, som er nyt, og meget, som er godt. Desværre er det nye ikke godt og det gode ikke nyt.«

Jeg tror, man kan sige – sådan lidt flot, som han altså formulerede det dér, overfladisk måske, men dog rammende – at det gælder for det foreliggende lovforslag. Mit partis råd skal være: lad det hvile. Vi har ikke længtes så meget, som visse af ordførerne har sagt, efter det nye forslag.

Vi mener faktisk, at biblioteksvæsenet i Danmark fungerer fortrinligt. Selvfølgelig ikke perfekt – hvornår er det godt nok? – men det fremgår af 10 års oversigten fra kulturministeriet, som vi fik ved det forrige årtis slutning, og som omhandler 1970'erne, hvordan det i løbet af 1970'erne er gået både med bogsalg og med bogudlån her i landet. Også hvis man går ned i enkeltgrupper, altså skønlitteratur, lyrik, faglitteratur osv., overalt viser det sig, at der både for bogsalg og for bogudlån har været et ganske vidunderligt

[Arne Melchior]

stigende tal. Dette være bare nævnt som et af eksemplerne på, at det såmænd ikke står så dårligt til, at det er nødvendigt at komme med gennemgribende nye ting.

Nu er vi såmænd ikke nervøse for, at lovforslaget kommer til at figurere på statistikken over vedtagne love i indeværende samling. Det tager vi helt roligt og afslappet. Det sker ikke. Selvfølgelig kan man ikke på et par måneder færdiggøre denne sag. Jeg tror såmænd heller ikke, det sker i næste samling. Det skal altså her være anmeldt, at det fra vort partis side ikke har noget kissejav. Det betyder ikke, at vi under alle omstændigheder vil være imod ændringer, som vi anser for forbedringer, men jeg mener ikke, det haster, og det tror jeg også nok at behandlingen vil komme til at vise.

Selv fru Ingerlise Koefoed, som havde mange lovord, og som gerne ville medvirke meget positivt, brød staven over lovforslaget på ganske væsentlige områder, så der skal nok blive rigeligt med vanskeligheder til, at det tager nogle år. Jeg føler mig overbevist om, at både befolkningen og biblioteksvæsenet kan leve udmærket med det.

Man kunne benytte alle sine 10 minutter til bare at tale om den første sætning: »De offentlige biblioteker er en helhed.« Der er en kommentator i et af bladene, der forleden dag skrev: »I forhold til hvad?« Jeg læser det – sådan kan det i hvert fald også læses – som en meget centralistisk målsætning.

Et af resultaterne af denne grundlæggende filosofi er, at man vil have forskningsbibliotekerne lagt ind under kulturministeriet under et fælles biblioteksdirektorat. Jeg kan lægge hånden i ilden på, at det vil ske imod vores stemmer, og jeg går ud fra, at det aldrig vil ske. Jeg synes, det er en helt forkert tanke.

Skolebiblioteker og folkebiblioteker har for en stor del af brugernes vedkommende et sammenfaldende publikum, og dér må være en klar koordination, således at man måske kan spare, og således at betjeningen kan ske så hensigtsmæssigt som muligt. Der behøver ikke absolut at være dublinger mellem, hvad der findes på skolebiblioteket og i folkebiblioteket. Dér er i hvert fald et sammenfald af brugerkredse, men det er der sandelig ikke, når det drejer sig om forskningsbiblioteker.

Må jeg henvise til, hvad Industrirådet har sagt. Man siger i sin skrivelse, at det foreliggende lovforslag ikke er »egnet til at skabe rammerne for en udvikling af vore forskningsbiblioteker afstemt efter de professionelle brugeres behov inden for forskning og erhvervsliv«.

Det er ikke kun fra erhvervslivet, man protesterer. Planlægningsrådet for forskningen siger i sit brev af 14. oktober 1981, at planlægningsrådet »må tage afstand fra det foreliggende lovudkast fra ministeriet for kulturelle anliggender. Et mindretal i PRF vil dog kunne tilslutte sig forslaget«.

Jeg synes, det er ganske fint udtrykt i skriveisen fra Dandok – statens udvalg for videnskabelig og teknisk information og dokumentation – hvor det hedder, at man må »fraråde gennemførelsen af det forslag, som er udformet af bibliotekskommissionens flertal, og i stedet anbefale det forslag, der er fremsat af et mindretal i bibliotekskommissionen (Palle Birkelund, Ernst Goldschmidt og Morten Laursen Vig), hvorefter forskningsbibliotekerne samles i en særlig styrelse under undervisningsministeriet«.

Det kan vi tilslutte os, og jeg håber, jeg har begrundet det.

Må jeg hastigt sige, at vi kan ikke være med til de nye økonomiske krav, som kulturministerens lovforslag opstiller, ikke fordi vi ikke gerne vil være rundhændede og flotte – det er da dejligt, hvis man kan låne billeder, skulpturer og plader og bånd – men det er der altså bare ikke råd til, og denne centralisme, der ligger i, at kommunerne skal fratages frihed på disse områder, således som også kristeligt folkeparti påpeger det, kan vi absolut ikke støtte.

Skulle der være mulighed for at bruge flere penge på biblioteksvæsenet, vil jeg foretrække, at disse penge tilfalder forfatterne, altså de mennesker, som, om jeg så må sige, skaber grundlaget for, at der overhovedet er en bogbestand og noget at låne. De er bestemt ikke for godt aflagt i forhold til dem, der er med til at låne bøgerne ud, altså formidle dem ud. Jeg ønsker ikke noget nedskåret for bibliotekarer og biblioteksvæsenets medarbejdere, men forfatterne er for dårligt aflagt.

Der tales om lighed for alle borgere, ikke mindst efter geografiske kriterier. Det er selvfølgelig et meget smukt mål, som vi også

[Arne Melchior]

gerne vil være med til, men det er bare ikke realistisk, og det er ikke rigtigt. Jeg talte forleden dag med nogle skolebørn i Skagen. De går i gymnasium i Frederikshavn, og det er de nødt til, for der er ikke noget gymnasium, hvor de bor. De har – det varierer selvfølgelig lidt efter, hvor de bor – mellem en og halvanden times skolevej to gange om dagen. Det er beklageligt, men det kan ikke gøres nærmere. Det er næsten en utopi at hævde, at det kan gøres ligeligt for alle med teaterbetjening, idrætsbetjening, skolebetjening og biblioteksbetjening. Sådan er det ikke i noget land. Vi skal gøre det så godt, som det overhovedet er muligt, men man skal ikke bilde folk ind, at det uden videre kan lade sig gøre.

Vi kan ikke støtte den foreslåede udbygning af filialerne og de flere busser. Vi vil derimod meget gerne være med til at ofre penge på betjening af handicappede, enten det er folk på hospitaler og plejehjem, eller det er blinde og svagtseende. Fængslerne kan vi også godt tage med herindunder, forskellen i ære. Der vil vi gerne være med til at bruge penge, men ikke på dette, at der skal være søndagsåbent, og at der ikke må være deltidsbibliotekarere og alle disse udgiftskrævende ting.

Hvad angår overgangen til bloktilskud, vil vi muligvis godt være med, men at foreslå i marts det ene år, at ændringen skal ske pr. 1. januar det næste kalender- og regnskabsår, mener jeg er så uprofessionelt, at det skriger til himlen. Selvfølgelig er det ikke noget, der kan ske. Selv hvis loven blev vedtaget i indværende samling, hvad den altså ikke bliver, kunne denne ændring i kommunernes budgetlægning selvfølgelig ikke ske om 9 måneder fra nu. Jeg synes nærmest, det er fornærmeligt over for kommunalpolitikernes arbejde, herunder især budgetlægningen, at tro noget sådant. Skal der være tale om en overgang til bloktilskud, bør det efter min mening ske pr. 1. januar 1986 – det kan også godt være, det skal være 1987 – nemlig når de næste gang nyvalgte kommunalbestyrelser har haft et fuldt arbejdsår og har kendskab til det.

I mellemtiden vil vi gerne være med til at animere de kommuner, som er bagud med en god biblioteksbetjening, gennem refusionsordningen til at gøre noget mere ved det, for vi er da helt enige i hovedsigtet, at biblio-

teksbetjeningen skal være, som ministeren har sagt det, aktuel, den skal være alsidig, den skal være kvalitetsbetonet. Det mener vi den er. Der er nogle få kommuner, som halter lidt bagud, og de skal animeres til at blive lige så gode som dem, der er bedre.

Det er uretfærdigt over for kristeligt folkepartis store arbejde, at der næsten ikke er blevet tid i min disposition her til at sige meget om kristeligt folkepartis forslag. Jeg vil gerne sige, at jeg er helt enig i bemærkningen i hr. Steffensens fremsættelsestale om, at bibliotekerne primært skal være det, der ligger i ordet bibliotek, og ikke være »kulturhuse« – jeg vil ikke sige smuglet ind, men skaffet ind ad en eller anden bagvej. Jeg tror, det matcher nøjagtigt med, hvad daværende kirke- og kulturminister Bodil Koch sagde om kulturhusene. Hun ønskede netop ikke disse centralistiske paladser, hvor al kulturaktivitet i et område skal foregå. Jeg mener, at hendes ånd skulle svæve meget mere rundt herinde over, hvad vi foretager os med hensyn til de kulturelle sager.

Den røde lampe lyser. Jeg siger undskyld til formanden, men jeg vil blot endnu nævne, også fra hr. Steffensens fremsættelsestale, fremhævelsen af, at kommunalbestyrelsernes suverænitet i materialevalget skal beskyttes. Enhver låner skal kunne få enhver bog, hun eller hun efterspørger, men den skal ikke absolut på forhånd være til stede; der må være denne ret for kommunalbestyrelserne til at have det afgørende ord.

(Kort bemærkning).

Ingerlise Koefoed (SF):

Jeg vil gerne sige til hr. Arne Melchior, at jeg synes, det er lidt uretfærdigt over for fru Bodil Kochs minde at tage hende frem netop i forbindelse med bibliotekerne og deres kulturaktiviteter. Der forelå jo i 1967, tror jeg det var, et stort forslag om kulturcentre og kulturcenteraktiviteter, og fru Bodil Koch lagde dette forslag i skuffen – i fryseren eller i varmeskabet, eller hvor det nu var, hun lagde det – direkte med henvisning til, at man havde andre institutioner, der havde kulturelle aktiviteter, bl. a. folkebibliotekerne. Hun syntes derfor ikke, det var rimeligt, at man opbyggede en helt selvstændig institution som et kulturcenter. Det var det, der lå i fru Bodil Kochs tøven over for kulturcentertan-

[Ingerlise Koefoed]

ken, og ikke en afvisning af folkebibliotekernes mulighed for at have kulturelle aktiviteter.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg skal ikke bestride, at fru Ingerlise Koefoed, der jo er i faget, har en mere nøjagtig erindring om, hvad der blev sagt, og hvad motiverne bag det sagte var ved den lejlighed. Som jeg erindrer det – og det er kun i den forbindelse, jeg tog fru Bodil Kochs navn frem – gik hun stærkt ind for en decentralisering og imod en centralisering. Jeg har ikke anført fru Bodil Kochs navn eller synspunkter som argument imod enkelte ting i det her foreliggende forslag, men imod den centralistiske tanke, den forbiskuen af den kommunale selvbestemmelsesret og af vigtigheden af, at kultur foregår rundt omkring mange steder.

Jeg mener – men det er altså efter min svage erindring – at der også lå det deri, at heller ikke et »bibliotekshus«, om jeg så må sige, bygningen eller institutionen, skulle tage patent på for meget af det, der skal foregå.

Jeg er skam glad for alle de møder, der holdes, alle de udstillinger, alle de filmaftener, der kan laves på et bibliotek, og al aktivitet, der skal laves, men det skal laves af mange andre end biblioteket. At biblioteket så kan lægge lokaler til, det er i orden, men folketingset skal gennem lovgivning tvinge det til at gøre så lidt som muligt ud over det rent biblioteksmæssige.

Og allervigtigst: det skal ikke være én minister og ét direktorat, der skal styre. Det var det, jeg mente med mine udtalelser.

Larsen-Ledet (RV):

Forløbet af arbejdet med den nye bibliotekslov sætter på mange måder folketingsarbejdet i relief. Bibliotekskommissionens betænkning med forslag til ny lov kom i 1979. De forløbene godt 2 år er gået med lukkede forhandlinger imellem ministerier og organisationer. Udkast efter udkast har været udarbejdet, og nu får folketingset knap 3 måneder i den mest travle tid til at gøre arbejdet færdigt. Der står ingen steder i ministerens fremsættelsestale, at folketingset kun er et ekspositions kontor, men er det ikke den faktiske holdning, når man ser på dette tidsforløb?

Det radikale venstre vil på trods af dette deltage i det kommende udvalgsarbejde med det formål at gennemføre forbedringer af lovforslaget på nogle hovedområder, som jeg her skal komme ind på.

Vi mener ikke, at den styring af biblioteksvæsenet, som ministeren lægger op til, er hensigtsmæssig. Det gælder oprettelsen af et særligt direktorat i kulturministeriet for forskningsbiblioteker og folkebiblioteker, og det gælder overflytning af en række forskningsbiblioteker til kulturministeriet. Her viser 1960ernes centraliseringsfilosofi sin overlevelsessevne. Der er tale om en administrativ løsning, som vil forøge udgifterne, uden at servicen bliver bedre.

Det radikale venstre ønsker sikring af en bedre anvendelse af ressourcerne inden for forskningsbiblioteksområdet gennem den fornødne styring. Vi ønsker desuden gennem en forbedret koordination mellem folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, at almenhedens adgang til en samlet information i det offentlige biblioteksvæsen er noget, der kan sikres i praksis. Men opfyldelsen af disse to principper kan opnås mere hensigtsmæssigt på anden måde end gennem et fælles direktorat. Forskningsbiblioteker er jo først og fremmest biblioteker for forskning og uddannelse ved de institutioner, som de betjener, og sikres der ikke her den bedst mulige koordination, kan det meget let føre til uhenigtsmæssig anvendelse af de samlede ressourcer og til, at information ikke kommer til at indgå i biblioteksvæsenet.

På folkebiblioteksområdet kan vi tilslutte os ændringen fra refusion til bloktilskud. Den er i overensstemmelse med udviklingen på det kommunale område, og den medfører i sig selv en rimelig byrdefordeling, selv om det dog skal tilføjes, at byrdefordelingen ikke kan vurderes på det enkelte sektorområde, men kun som et samlet hele.

Vi ønsker den frie låneret – adgang til at låne på alle biblioteker uanset kommune – bevaret og udvidet til at omfatte alle typer af materiale på bibliotekerne.

Omlægning til bloktilskud og den frie låneadgang forudsætter efter vores opfattelse, at der i lovgivningen fastsættes mindstekrav til den lokale biblioteksbetjening, men det er vigtigt, at disse krav er smidige og giver mulighed for ændringer under hensyn til den biblioteksstruktur, som ønskes lokalt.

[Larsen-Ledet]

Det radikale venstre har ved flere lejligheder vendt sig imod bortcensurering af bøger fra biblioteker af politiske grunde. Det er derfor tilfredsstillende, at alsidighedskrav og hensyn til mindretalsgrupper slås fast i loven. Men problemet om, hvad der sker, hvis de politisk ansvarlige myndigheder ikke følger lovens krav, er ikke løst i lovforslaget.

Biblioteksbetjeningen af uddannelsesinstitutioner for mellemuddannelser er som gennemsnit alt for dårlig. I nogen udstrækning vælter staten byrder over på de kommuner, som huser statslige uddannelsesinstitutioner. Når der derfor i lovforslaget angives mindstekrav for den kommunale biblioteksbetjening, burde der også være mulighed for at angive mindstekrav for staten selv, således at disse institutioners biblioteksproblemer blev løst over en årrække.

Det radikale venstre er utilfreds med, at lovforslaget ikke indeholder tilskyndelse til fastlæggelse af samarbejdsformer mellem skolebiblioteker og folkebiblioteker. Det er vigtigt, at der igennem et sådant samarbejde gives et alsidigt og kvalitetspræget bibliotekstilbud til børnene.

I den offentlige debat har der ved mange lejligheder været udtrykt betænkelighed ved udgiftsvæksten på biblioteksområdet, og det er også sket her i salen i dag. Til dette er der at sige, at væksten i udgifterne først og fremmest har sin årsag i forhold, som ikke kan styres af bibliotekerne. Det er bl. a. den stærkt accelererende informationsmængde, det er væksten i uddannelsesniveau, og det er det stadig mere komplicerede samfund, der medfører stigende udgifter.

Bibliotekerne skal ved rationalisering, ved anvendelse af moderne metoder, herunder også EDB, stadig videreudvikles, men den lige og gratis adgang til samfundets information må fastholdes. Det er en samfundsmæssig og demokratisk nødvendighed.

Til kristeligt folkepartis lovforslag, nr. L 108, har jeg ikke mange bemærkninger, men der er en enkelt ting, som jeg vil drage frem. Jeg mener, det er farligt at give kommunerne ret til at blive censurkomiteer. Kommunerne skal fastlægge principperne, men den endelige afgørelse af bogvalg og materialevalg skal være personalets.

Jeg kan til begge forslag på det radikale venstres vegne sige, at vi vil positivt gå til udvalgsarbejdet for at se på spørgsmålene.

Steen Folke (VS):

Da vores ordfører ikke kan være til stede, skal jeg kort præcisere VS' holdning.

Først til regeringens forslag om bibliotekslov, nr. L 144. Vi finder, at der på mange måder er tale om forbedringer i forhold til tidligere cirkulerende udkast, men forslaget er omfattende, mange af styrings- og reguleringsmekanismerne er nye, og en endelig bedømmelse må derfor afvente en formentlig ret langvarig udvalgsbehandling.

Problemet med forskningsbibliotekernes integration ser ud til at være løst, så alle kan holde skindet på næsen, uden at der reelt sker en videregående integration end hidtil.

Den hidsige diskussion om skolebibliotekernes fremtidige tilhørsforhold er endt med, at de nu rent administrativt helt adskilles fra det øvrige biblioteksvæsen og i overensstemmelse med folkeskoleloven overføres til undervisningsministeriet. Det ser godt nok ud.

Kravene til heltidsbetjening, til faguddannet ledelse, til betjening af bl. a. handicappede, til udbygning med filialer og til musiksamlinger og musikudlån indeholder klare forbedringer, hvis de realiseres efter pålydende. Hvad der kan bekymre os i den forbindelse, er statsrefusionens afløsning af bloktilskud, som kun forekommer kulturpolitisk betryggende for de mest fremskridtshærgede dele af landet, hvis standardkravene bliver tilstrækkeligt høje og uomgængelige. I den forbindelse virker regeringens samlede politik ikke overbevisende, når kulturministeren betyder, at disse krav vil blive afstemt efter rammerne for udviklingen af den kommunale og amtskommunale økonomiske aktivitet. Hvilke krav på alle de nævnte områder kan forventes realiseret inden for sådanne budgetrammediktater? Det er noget af det, vi må have nærmere belyst, så vi ikke bagefter opdager, at det kun var skiltet, vi købte.

Forbedringen af biblioteksmaterialet for indvandrere er hårdt tiltrængt, og imødekomelsen på dette område, som VS rejste på et tidligt tidspunkt, hilser vi naturligvis velkommen.

Derimod finder vi det uforståeligt og ganske uacceptabelt, at opremsningen i § 27 af specialfunktioner, som skal støttes, ikke omfatter en institution som tidsskriftcenteret, som er en original, kommunikationsfremmende, ressource- og valutabevidst special-

[Steen Folke]

funktion, der har alt muligt krav på opmuntring.

Til slut skal nævnes det vigtige problem med sikring af lånerne mod registreringsmisbrug. Behovet herfor er klart demonstreret ved konkrete eksempler fra de seneste år. Problemet er ikke løst ved den udformning, ministeren har givet § 25. Ja, det kan vel endda betegnes som et løftebrud i forhold til, hvad ministeren svarede Niels Mølgaard for et par år siden. For slet ikke at tale om, hvad hendes forgænger svarede fru Birte Weiss året forinden.

Dengang sagde Niels Matthiasen:

»Jeg tilslutter mig, at forskrifterne for bibliotekernes EDB-registrering må indeholde et ubetinget krav om sletning af enhver oplysning om enkeltpersoners lån, så snart det lånte materiale er afleveret.«

Det er lige præcis, hvad der skal til, og det var altså god ministeriel latin for blot få år siden. Den udskridning, der løbende finder sted hos den socialdemokratiske regering, når det gælder retssikkerhed, demokratiske rettigheder og værn mod vilkårlig statslig magtudfoldelse, spores også på dette område. Det er en afgørende undergravelse af det offentlige biblioteksvæsens demokratiske funktion, hvis lånerne ikke kan vide sig sikre mod forskellige statslige myndigheders snagen i deres læsevaner og sympatier. Derfor må Niels Matthiasens løfte indfries ubetinget i den nye bibliotekslov.

Om kristeligt folkepartis forslag til bibliotekslov skal jeg kun sige, at det er imponerende ved sit omfang, men indholdet har vi ikke så megen sympati for.

Jeg bliver desværre nødt til at gå om ganske kort tid, så jeg vil tillade mig til sidst at sige nogle få ord om lovforslag nr. L 145 om biblioteksafgift. Efter at have indhentet formandens velvillige tilladelse vil jeg sige nogle få ord om dette forslag. Det vil spare tid i næste omgang.

VS finder, at det er godt, at komponister, billedkunstnere, fotografer m.v. får ret til afgift, at der åbnes mulighed også for visse udenlandske forfattere, at afgifterne udvides til også at omfatte lydband med litterære værker, og at afgiftsskalaen gradueres til fordel for de dårligst stillede forfattere o. lign., selv om der her måske kan være grund til at diskutere, om antallet af titler overhovedet inden rolle skal spille.

Nu, hvor der omsider er kommet en selvstændig bestemmelse om afgifterne for kunstbibliotekernes leverandører og leverandørerne bag gramofon- og kassetteudlånene med ind i ordningen, er det ganske enkelt for ringe, at man efter så mange års diskussion om den helt urimelige behandling af forfatterkollektiver overhovedet ikke har rørt ved det problem. Vi vil forsøge at arbejde for en forbedring af manglerne på disse områder under udvalgsbehandlingen.

Formanden:

Ordføreren vedrørende lovforslag nr. L 108, hr. Steffensen, har ordet.

Steffensen (KrF):

Der er faldet mange ord i dag om de to lovforslag, som her er til behandling. Som ministeren rigtigt nævnte det, er der mange sammenfaldende ting i de to lovforslag og meget, der kan samarbejdes om. Det tror jeg. Men der er en helt væsentlig ting, som vi er uenige med ministerens forslag i, og det er den absolutte, klare centralisering, som ministerens forslag er udtryk for. Det giver sig udtryk på flere måder. Først og fremmest i dette, at man ikke vil være med til at give kommunerne øget indsigt og beslutningsret i en række tilfælde, og så i den måde, hvorpå man ønsker biblioteksvæsenet styret.

Jeg vil takke ministeren for kommentarerne, som ministeren havde til vores lovforslag nr. L 108. Jeg vil komme ind på regeringsforslaget, samtidig med at jeg kommer med nogle bemærkninger til vort eget forslag.

Jeg takker for de venlige bemærkninger om, at der ligger et stort arbejde bag udarbejdelsen af vort lovforslag.

Det er rigtigt, at ligesom ministerens forslag bygger på flertallets indstilling i biblioteksbetænkningen, således bygger vort lovforslag på mindretallets indstilling i betænkningen. Det har naturligvis været os en stor hjælp, da vi skulle udarbejde forslaget, at vi havde et velkvalificeret arbejde til rådighed.

Det væsentlige, som ministeren havde at indvende imod vores lovforslag, var jo, at vi ville have delt folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne. Det er en afgørende forskel, og dér ser vi altså forskelligt på tingene. Jeg forstår, at de fleste partier her i salen i dag har givet udtryk for, at man finder det

[Steffensen]

betænkeligt, at man samler biblioteksvæsenet i et fælles direktorat.

Det andet hovedpunkt, hvor der er forskel, er dette, at ministerens lovforslag ønsker ikke bare at bevare, men at udbygge det musikbærende materiale til alle kommuner, således at man skal have det med ved biblioteksvæsenets udbygning fremover. Det skal jeg komme tilbage til lidt senere.

Med hensyn til ministerens bemærkninger om nogle forståelsesproblemer angående vores § 7 vil jeg gøre ministeren opmærksom på, at det centrale for kristeligt folkeparti er de ord, som er nævnt såvel i ministerens forslag som i vort, nemlig aktualitet, kvalitet og alsidighed. Jeg mener faktisk, at det er noget ganske væsentligt, at vi er enige om det. Så kan der være detaljer, som vi kan se lidt forskelligt på, men det er noget meget væsentligt at slå fast, at der er en enighed her, som alle i folketinget også har givet udtryk for at stå sammen om.

Som noget centralt i vort forslag L 108 fastslås kommunernes suverænitet med hensyn til hele biblioteksområdets drift, dog med det forbehold, at visse retningslinjer overholdes, f. eks. at bogvalget skal ske ud fra den vurdering, jeg lige omtalte, med aktualitet, kvalitet og alsidighed. Disse krav – vil jeg gerne understrege – ønsker kristeligt folkeparti heller ikke skal tolkes snævert, de må ikke være en spændetrøje for kommunerne, men de må være en sikkerhed for, at de forskellige interesser og holdninger respekteres.

I praksis vil vurderingerne naturligvis blive foretaget af det faguddannede personale og i forståelse med kommunalpolitikere. Det vil givetvis fungere gnidningsløst i næsten alle tilfælde. Eventuelle uoverensstemmelser vil oftest dreje sig om enkeltanskaffelser, og her skal der ikke være tvivl om, at vi mener i kristeligt folkeparti, at de folkevalgte har afgørelsen og skal have den – naturligvis under forudsætning af, at det ikke er i åbenbar strid med lovgivningens intentioner.

Som ordet »bibliotek« antyder, er dets hovedopgave at formidle bøger og andet trykt materiale, men sidestillet hermed må være visse lyd bærende materialer, som f. eks. lydbånd for blinde og i øvrigt handicappede medborgere, og også sprogekursus.

Vi har forståelse for, at det kan være ønskeligt at tilbyde musikbærende materialer af forskellig art til udlån – som det sidste nye

kan man her nævne videobånd – samt fremførelsesapparat til disse ting. Vort lovforslag pålægger ikke kommunerne at anskaffe disse ting, hvor ønskeligt det så end måtte være. Behovet er jo forskelligt fra egn til egn, og vi finder, at det er rigtigt at overlade til kommunernes afgørelse, om disse materialer skal anskaffes og i hvilket omfang, ligesom udgiften bør påhvile kommunen. Vi skal ikke være bange for at lægge afgørelser ud til kommunerne. I dag er man så vidt, at der er forståelse for biblioteksvæsenet som en væsentlig folkeoplysende faktor alle steder i dette land.

Jeg vil gerne understrege, at kristeligt folkeparti ikke har noget imod lyd bærende materialer på bibliotekerne, men vi er bange for de økonomiske konsekvenser, når de skal gøres obligatoriske. I biblioteksbetænkningen får man at vide, at efter 1964-loven fik man en vældig ekspansion, der var tiltrængt. Udgiften til biblioteksvæsenet beløb sig i 1964 til 91,5 mill. kr., 10 år efter, i 1977, var udgiften steget til det tidobbelte, 914 mill. kr. Vi fik at vide af en af ordførerne i dag, at nu var vi oppe på 1,4 mia kr. Man må tænke på, at en udbygning kræver nogle ressourcer. I den tid, vi oplever nu, mener vi, at det er urimeligt at pålægge alle kommuner den store ekstraudgift, som anskaffelse af de lyd bærende materialer ville medføre. Vi synes, det er rimeligt, at kommuner, der ønsker dette, selvfølgelig skal have frihed dertil og også skal have lov dertil, men det må være under eget økonomisk ansvar.

I bibliotekskommissionens betænkning nr. 878 af 1979 anbefaler flertallet, at folkebiblioteker og forskningsbiblioteker underlægges et fælles direktorat. Det er det, ministeren bygger sit lovforslag på. Det har jeg naturligvis respekt for. Men ministeren må også have læst, at mindretallet netop ikke kunne tiltræde denne ordning. Det er det, vi bygger vores lovforslag på. Det er nævnt af tidligere ordførere, at forskningsrådet, rektorerne og flere instanser i øvrigt, herunder Industrirådet, ved en skrivelse til folketingets medlemmer advare imod dette. Vores forslag bygger på mindretallets udtalelse. Vi mener, at de to bibliotekstyper er så forskellige, at de ikke kan rummes under samme styrelse.

Forskningsbibliotekerne rummer en viden, der spænder så umådelig vidt, at et fællesdirektorat skulle være af gigantstørrelse for at

[Steffensen]

besidde den nødvendige ekspertise, hvilket ville være overadministration, mener vi.

Kristeligt folkeparti foreslår derfor, at folkebibliotekerne får deres eget direktorat, sorterende under ministeriet for kulturelle anliggender. Direktoratet skal påse, at bibliotekslovgivningen overholdes, samt varetage visse nærmere bestemte fælles opgaver for folkebibliotekerne.

Som rådgivende organ for direktoratet oprettes et folkebiblioteksråd på 17 medlemmer, omfattende såvel repræsentanter for interesseorganisationer som personer med særlig faglig ekspertise. Tilsvarende nedsættes der en forskningsbiblioteksstyrelse til at varetage nærmere definerede centrale opgaver. Styrelsen henføres naturligt under undervisningsministeriets ressort. Desuden oprettes der et forskningsbiblioteksråd med sammensætning og opgave tilsvarende folkebiblioteksrådet.

Selv om bibliotekerne ikke styrelsesmæssigt udgør en enhed, skal de som hidtil virke sådan i forhold til lånerne. Det nuværende princip, at man fra den mindste udlånsfilial skal kunne rekvirere en hvilken som helst bog, der findes i et offentligt støttet bibliotek, skal bibeholdes. Man må måske lige i den forbindelse nævne, at her skal man undtage institutbibliotekerne. Et fællesudvalg bestående af 5 medlemmer fra hvert af de to biblioteksråd behandler og giver indstilling om sager af fælles interesse for de to biblioteks typer.

Med forslaget mener vi at have tilgodeset en række rimelige krav. Kommunerne ansvar og beføjelser er præciseret, således at man kan opbygge sit bibliotek i overensstemmelse med de lokale interesser. Kriterierne for bogvalget sikrer en vis kvalitet og centralstyrelsen en betryggende ekspertise uden at være overdimensioneret. Lånerne har stort set adgang til den samlede bogbestand på samtlige offentlige biblioteker.

Samtidig er vort forslag særdeles mådeholdende med krav om offentlige udgifter, og det vil vi nævne som et forhold, der også skal tages hensyn til i vor nuværende situation, om end det ikke er det vigtigste argument for vort lovforslag.

Jeg håber, at disse ting, som mindretallet i biblioteksudvalget også har gjort rede for i betænkningen, kan indgå som en væsentlig faktor, når vi skal til at behandle ministerens

og vort lovforslag, således at vi kan finde et rimeligt og godt resultat til gavn for hele vort biblioteksvæsen.

Jeg har desværre ikke mange øjeblikke til at kommentere, hvad der er blevet sagt fra de enkelte ordførere. Mange af ordførerne har gjort opmærksom på, at det var småt med tiden, når man skulle kommentere to lovforslag. Jeg må undre mig over, at der i nogle tilfælde ikke blev sagt ret meget om kristeligt folkepartis lovforslag, al den stund visse ordførere i høj grad drog en række problemer frem, som just er omtalt i vort lovforslag. Men lad det nu være. Vigtigt er det at kunne konstatere, at der i hvert fald er et flertal i folketinget imod den fælles styringsmekanisme, som ministeren ønsker at lægge op til.

Jeg vil takke for alle de venlige bemærkninger om det store arbejde, der ligger bag vort forslag, og jeg vil også sige, at det er en tilfredsstillelse, at lovforslaget nu kan gå ind i en større sammenhæng. Jeg er enig med de ordførere, der har givet udtryk for, at det er et stort og vigtigt område, som formodentlig hverken kan eller bør gøres færdigt i denne folketingsamling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Lise Østergaard):

Jeg vil gerne takke for debatten. Den har naturligvis båret præg af det forhold, som hr. Steffensen lige har gjort opmærksom på, at vi har skullet debattere et meget stort og kompliceret område med synspunkter nedfældet i to lovforslag på en begrænset tid.

Ud fra debatten må jeg konstatere, at der fra mange af partierne i folketinget i dag er taget afstand fra en af de ideer, som var væsentlig for bibliotekskommissionens flertal, da den skrev sin betænkning i 1979. Det er min opfattelse, af de betænkeligheder, som adskillige ordførere har givet udtryk for med hensyn til et fælles direktorat og en ressortmæssig sammenlægning af folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne, bunder i en begrænsning i indsigten med hensyn til baggrunden for det forslag, som blev stillet af kommissionens flertal.

Det, der navnlig forbløffer mig, er betænkeligheden ved en selvstændiggørelse af de store forskningsbiblioteker i forhold til deres respektive læreanstalter derved, at bibliote-

[Ministeren for kulturelle anliggender]

kerne får egne konti på finansloven. Det blev foreslået fra alle sider på det tidspunkt, både i flertalsindstillingen og i mindretalsindstillingen i biblioteksbetænkningen. Det forekommer mig derfor lidt sælsomt, at der i dag er så store betæneligheder. Når man ønsker at gøre adskillelse imellem forskningsbibliotekernes budget og læreanstaltnes budget, vil det dog være rimeligt at sikre disse forskningsbiblioteker med egne finanslovskonti en budgetmæssig prioritering i biblioteksmæssig sammenhæng inden for det offentlige biblioteksvæsen fremfor hver for sig inden for hver sin uddannelsesinstitutioners rammer.

Her er det, jeg tror der kommer fejltænkning ind. Nu overdriver jeg den nok lidt, men i en del af den debat, der har været ført – måske mere i pressen end i folketingssalen i dag – kunne man næsten få indtryk af en bogstavelig tænkemåde, som gik i retning af: ja men I må da ikke flytte bibliotekerne væk fra forskningsinstitutionerne eller fra læreanstalterne. Som om man rent korporligt ville skabe adskillelse imellem bibliotek og læreanstalt. Det er jo ikke det, der er tale om. Bibliotekerne skal bestemt ikke i ringere grad – snarere i bedre grad – betjene de læreanstalter og de forskningsinstitutioner, hvortil de er knyttede, samtidig med at de skal være åbne for hele den danske befolkning.

Ét led skal i særlig grad sikre den meget tætte koordination imellem forskningsbiblioteket og læreanstalten eller forskningsinstitutionen, og det er de biblioteksudvalg, der, om jeg så må sige, inden døre skal sikre den rigtige balance i boganskaffelserne på det, vi her har kaldt forskningsbiblioteket, men som med bedre ret kunne kaldes hovedfagbiblioteket, for det er jo langfra alle forskningsbiblioteker, men kun de syv store hovedfagbiblioteker, der endnu ligger under undervisningsministeriet, som vi forestiller os skifter ressort og bliver administreret i et direktorat.

En sådan fælles administration af disse store hovedfagbiblioteker er en administration på det bibliotekstekniske område. Det har intet at gøre med bogvalget direkte. Det har intet at gøre med det enkelte forskningsbiblioteks tilpasning med hensyn til sin service i forhold til undervisningsinstitutionen, i forhold til læreanstalten. Men som jeg nævnte i mine bemærkninger til kristeligt folkepartis lovforslag, er der sket en rivende udvikling med hensyn til bibliotekstekniske faciliteter

og teknikker – EDB-udviklingen er vel den, man oftest hører om – som gør, at det vil være en fordel at administrere disse ting samlet. Det er den ene side af det, som vil gøre det mere hensigtsmæssigt at foretage denne del af administrationen i fællesskab for forskningsbiblioteker og folkebiblioteker. Det har intet at gøre med, som bl. a. hr. Arne Melchior og hr. Brøndsted talte om, at der er så stor forskel på folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne, at det ville være urimeligt at administrere dem sammen. Teknikken i administrationen er jo sammenfaldende, og derfor vil det være hensigtsmæssigt at udføre den under ét. Det gør ikke vore folkebiblioteker mindre folkelige, og det gør ikke vore forskningsbiblioteker mindre dybtgående med hensyn til valg af specifik forskningslitteratur.

Det er også, som om man i disse overvejelser ikke et øjeblik har skænket det en tanke, at vore ældre universiteters store biblioteker i henved 20 år har haft ressort under kulturministeriet og har befundet sig vel derved. Det kgl. Bibliotek, Københavns universitets bibliotek nr. 1 og nr. 2, statsbiblioteket i Århus, som er Århus universitets bibliotek, Odense universitets bibliotek og andre har i årevis ligget under kulturministeriet og har dér betjent de respektive uddannelsesinstitutioner på en måde, som har været følt tilfredsstillende.

Jeg har en fornemmelse af, at der er misforståelser ude i samfundet, hvis jeg må sige det sådan, blandt nogle af de organisationer, som har henvendt sig til folketingsrådet i denne sag – misforståelser, der går ud på, at man vil slå budgetterne sammen, at man vil foretage en fælles prioritering med hensyn til de økonomiske ressourcer for folkebiblioteker og forskningsbiblioteker, og deraf en afledt ængstelse for, at så bliver det nok sådan, at der bliver for lidt til forskningsbibliotekerne. Det er ikke tilfældet. Vore folkebiblioteker finansieres, som man også har været inde på i debatten her i dag, over kommunerne – i øjeblikket med en refusionsordning, efter vort lovforslag med bloktilskud. Det vil sige, at der er fuldstændig adskillelse imellem folkebibliotekernes ressourcetildeling og forskningsbibliotekernes ressourcetildeling. Det er de bibliotekstekniske faciliteter, der skal udvikles sammen. Men med denne adskillelse er det dog stadig væk en fordel, at vore store

[Ministeren for kulturelle anliggender]

hovedfagbibliotekers ressourcer prioriteres i forhold til hinanden indbyrdes og ikke hver for sig i forhold til eller inden for rammerne af meget forskellige uddannelsesinstitutioner.

I vort lovforslag ligger der også et ikke ubetydeligt beløb til afhjælpning af det efterslæb, der er opstået i forskningsbibliotekernes serviceniveau i de senere år. Der er altså ikke tale om nogen risiko for forskningsbibliotekernes ressourcefordeling.

Ganske få bemærkninger til nogle af indlæggene. Fru Eva Møller talte meget sarkastisk om spareproblemet og om forbruget i dette lovforslag. Jeg kan da sige, at jeg ville have ønsket, at vore økonomiske ressourcer var langt rigeligere, således at vi med større frihed kunne forbedre servicen inden for – ganske rigtigt – formentlig det bedste bibliotekssystem, man kender i noget land. Men til fru Eva Møller kan jeg sige, at der ligger ganske klare økonomiske rammer for de serviceforbedringer, som lovforslaget bringer, nemlig en forøgelse af den kommunale budgetramme med 25 mill. kr. det første år, derefter 45 mill. kr. og derefter 65 mill. kr. Det er ikke noget, der trækkes ned over hovedet på kommunerne. Det er noget, der i detaljer forhandles med Kommunernes Landsforening. Det siger sig selv, at niveauet for de forbedringer, vi foreslår på disse fire områder, som har været omtalt, må begrænses af de rammer, der her er tale om. Det vil også ske, og det vil ske i tæt samarbejde med Kommunernes Landsforening.

Hr. Brøndsteds væsentligste tankegang har jeg nok besvaret i mit første, almene indlæg, og jeg tror i øvrigt kun, det er enkelte ting, jeg herudover skal omtale.

Fru Ingerlise Koefoed bad mig bekræfte, at det udvalg, der arbejder med blindes og svagtseendes biblioteksbetjening, vil være færdigt og vil have afgivet betænkning, således at dette område vil kunne blive endeligt behandlet i lovforslaget. Det er hermed bekræftet.

Jeg kan også sige til fru Ingerlise Koefoed, at ud over de bemærkninger, som findes til biblioteksloven om skolebibliotekerne, vil det jo ved overgangen til folkeskoleloven være undervisningsministeren, der ved en bekendtgørelse skal specificere disse forhold.

Over for hr. Arne Melchior vil jeg godt, ligesom fru Ingerlise Koefoed gjorde det, meget beklage, at hr. Arne Melchior nævner

Bodil Koch og drager hele det levende incitament, som hun var for det kulturelle liv, ind i en sammenhæng, der skal tage sig sådan ud, at hun sandelig ikke ønskede at luske kultur ind ad bagdøren i vore biblioteker. Hun ville lukke dørene op, kan jeg forsikre hr. Arne Melchior for, hvis hun havde været iblandt os i dag.

Til hr. Larsen-Ledet vil jeg sige, at jeg har i min fremsættelsestale et afsnit, som bestemt gør det klart, at jeg ikke opfatter folketinget som et ekspeditionskontor. Jeg skriver:

»Ifølge forslaget skal loven træde i kraft den 1. januar 1983. Jeg er dog opmærksom på, at den grundige udvalgsbehandling, som må være et naturligt ønske for en så omfattende lov, hvorom vi ved at der er mange forskellige meninger og mange, der ønsker at udtale sig, kan betyde, at lovforslaget ikke kan færdigbehandles i denne samling.«

Det siger sig selv, at jeg ikke mindre end ordførerne er interesseret i en omhyggelig udvalgsbehandling af dette lovforslag. Det er helt klart med de mange aspekter, lovforslaget omfatter, at der vil være en række punkter, som skal drøftes. Spørgsmålet om forskningsbibliotekernes ressort og administration er helt klart gjort til et hovedpunkt i debatten her i dag, og det er klart, at det må drøftes omhyggeligt i udvalget. Jeg er overbevist om, at når udvalget kommer i gang, vil der være en lang række andre spørgsmål. Jeg kan i hvert tilfælde tilsige al tænkelig samarbejdsvilje fra kulturministeriets side. Vi er forbedret på, at der vil komme mange spørgsmål, og vi er parat til at besvare dem.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Ministeren påstod, at jeg skulle have lagt Bodil Koch de ord i munden, at hun ikke ville være med til at luske kultur ind ad bagvejen i bibliotekerne. Dette ville have været en meningsløs udtalelse, og alene af den grund kan Bodil Koch selvfølgelig ikke have udtalt det. Sagt i al beskedenhed kunne jeg heller ikke finde på at sige, at man ikke skal luske kultur ind ad bagdøren i bibliotekerne. Det ville være meningsløst at sige noget sådant. Det, jeg sagde, var, at Bodil Koch havde taget afstand fra at lave kulturhuse. Det var det, jeg sagde. Et kulturhus er noget helt andet – det behøver i hvert fald ikke at være

[Arne Melchior]

identisk med kultur. Derfor er jeg meget ked af at være blevet misciteret på den måde. Det, Bodil Koch efter min hukommelse udtalte sig imod, var mastodontiske, centralistiske kulturinstitutioner. Men at der skal være kultur på et bibliotek, ja men herregud, det kan vi da ikke begynde at diskutere.

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne først af alt gøre det godt, som jeg desværre ikke nåede i første omgang, nemlig at omtale kristeligt folkepartis forslag til bibliotekslov. Jeg mener imidlertid, at det fremgik indirekte af en lang række af de kritikpunkter, jeg havde mod ministerens forslag til bibliotekslov, at der er punkter i kristeligt folkepartis lovforslag, som vi er meget positivt indstillet over for. Jeg nævner her bl.a. det, at kristeligt folkeparti ligesom vi ønsker, at bibliotekerne først og fremmest – eller udelukkende – skal beskæftige sig med bøger, herunder lydband for blinde og svagtseende. Hvis man vil have andre ting med, skal det være frivilligt.

Jeg ønsker også at gøre opmærksom på, at man her har en klar præcisering af ansvarsfordelingen ved bogvalget, om ansvaret ligger hos kommunalbestyrelserne, eller det ligger hos bibliotekarerne.

Ligeledes har også vi sympati for den centrale tanke, der ligger i kristeligt folkepartis forslag i modsætning til det centralistiske i ministerens forslag. Endelig ønsker man i kristeligt folkepartis forslag ikke en sammenlægning mellem folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne. Det er nogle af de store, væsentlige punkter, som gør, at vi har megen sympati for kristeligt folkepartis lovforslag.

Når det er sagt, vil jeg gerne i dette indlæg koncentrere mig specielt om sammenlægningen af folkebibliotekerne og forskningsbibliotekerne, som jeg ved en hurtig optælling hos ordførerne kunne konstatere at der ikke var flertal for i denne sal, idet stort set samtlige ordførere, bortset fra socialdemokratiets, gik imod.

Ministeren konstaterede i sin anden omgang, at flere partier tog afstand fra det fælles direktorat, og mente, at det var baseret på manglende – så vidt jeg erindrer, blev der brugt ordet viden eller baggrundsmateriale. Jeg vil dertil gerne sige, at baggrundsmaterialet er det vel for en stor del ministeren der

fremskaffer med sine bemærkninger til lovforslagets enkelte dele. Jeg kan også erindre, at ministeren tilbød forinden lovforslagets fremsættelse et orienteringsmøde for bl.a. det konservative folkeparti – et orienteringsmøde, som vi gerne var kommet til, men som ministeren desværre var nødsaget til at aflyse.

Da jeg har læst alt det baggrundsmateriale, ministeren har lagt frem, samt de to grønne betænkninger fra 1979, både den officielle og det utrykte materiale fra forskningsudvalgene, føler jeg i hvert fald ikke, at jeg mangler baggrundsmateriale for den stillingtagen, som vi har taget i det konservative folkeparti.

Jeg vil tillade mig at citere fra betænkningen, side 139, hvor en mindretalsudtalelse siger – efter at have opremset en række områder, hvor man er enig med flertallet:

»Mindretallet er derimod ikke enig i, at løsningen af disse og andre fælles opgaver nødvendiggør oprettelsen af en fælles styrelse.«

I en skrivelse, der er sendt til undervisningsministeriet – men jeg forstod på ministeren, at man kommunikerede med hinanden – dateret den 3. november 1981, skriver formændene fra de 6 statslige forskningsråd:

»Det konstateredes med beklagelse, at udkastet til lovforslag ikke imødekommer ønsket – udtrykt fra bl.a. planlægningsrådet for forskningen, Dandok og rektorkollegiet – om en bevarelse af den nære forbindelse mellem forskningsbibliotekerne og universiteter og læreanstalter.«

Det er bl.a. på baggrund af disse helt klare udtalelser fra folk, som jeg dog mener må have forstand på, hvad de taler om, at vi i det konservative folkeparti finder grund til at tage afstand fra denne sammenlægning af de to direktorater.

Ministeren gav udtryk for, at hun var indstillet på en drøftelse af dette problem i kulturudvalget. Jeg mener ikke, det er tilstrækkeligt med en drøftelse, når nu samtlige ordførere har taget afstand fra det. Jeg vil gerne vide, om ministeren er indstillet på en ændring på dette punkt. Det ville jo være rart, hvis vi kunne være enige – og i hvert fald hvis ministeren var i overensstemmelse med folketingets flertal.

Ministeren sagde, at der var samarbejde med Kommunernes Landsforening om de udgifter, der blev pålagt kommunerne med

[Eva Møller]

den nye bibliotekslov. Jeg vil gerne sige: al ære og respekt for Kommunernes Landsforening, men det er stadig væk ikke Kommunernes Landsforening, som administrerer budgetterne i de enkelte kommuner. Det er de enkelte kommunalbestyrelser, og det er dem, der føler, de har meget store problemer. Derfor synes jeg sådan set ikke, det er tilstrækkeligt, at man har forhandlet med Kommunernes Landsforening. Jeg kan stadig ikke acceptere de meget store udgifter, der er tale om, og jeg vil spørge ministeren, om det ikke er korrekt, at de stigninger på 25, 45 og 65 mill. kr., der omtales i bemærkningerne til lovforslaget, ene og alene vedrører den driftsudgift, der går til administrationen af den nye lov, og ikke til det anlæg, der nødvendigvis må følge med disse meget store udvidelser, der pålægges kommunerne.

Brøndsted (V):

Det undrer mig meget, at ministeren ikke ganske klart erkender, at det flertal, der altså har været i kommissionen bag betænkningsskiftet, her i folketingssalen ganske åbenbart er et klart mindretal. Det må da betyde, at ministeren her og nu indser, at der altså ikke bliver nogen bibliotekslov med det kapitel 2, der omtaler det samlede direktorat. Det er ganske åbenbart, at der ikke bliver nogen mulighed for at flytte forskningsbibliotekerne ind under kulturministeriet, og det må altså være ud fra den erkendelse, vi skal arbejde videre.

Ministeren udtalte, at det var begrænset indsigt, der gjorde, at fjernelsen af forskningsbiblioteker og højere læreanstalter fra undervisningsministeriet blev imødegået så kraftigt. Jeg skal da sige tak for den bemærkning, for det må være hos os her i salen, at indsigten er for ringe, eftersom ministeren næppe kan mene, at den arbejdsgruppe, undergruppe 2, der blev nedsat i forbindelse med kommissionsarbejdet, var sammensat af mennesker, der ikke havde indsigt i, hvad der tjener vore højere læreanstalter og vort biblioteksvæsen i tilknytning til dem bedst.

Det er helt åbenbart, at forskningsbibliotekernes folk, de højere læreanstalters folk, vore videnskabsmænd og vore forskere er rystede ved tanken om den struktur, der er skitseret i lovforslaget. Jeg synes, det er meget forkert at sige, at også disse mennesker

skulle mangle indsigt i det, der er hele deres hverdag og hele deres arbejdsplads.

Der er én ting, som jeg tror i hvert fald betyder overordentlig meget, og det er den side af forskningsbibliotekernes arbejde, der drejer sig om information og dokumentation, sammenhængen med uddannelsesinstitutionerne og sammenhængen med forskningsarbejdet. Det er meget væsentligt, at det her ikke alene er bibliotekarer – uden at det skal være nogen underkendelse af deres mulighed – men også er videnskabsmænd, der er med i informations- og dokumentationsarbejdet.

Der skal godt nok flyttes forskningsbiblioteker, men det bliver altså den anden vej. Vi skal altså flytte dem, der ligger i kulturministeriet, over til undervisningsministeriet, og vi må nu have et forskningsbiblioteksdirektorat bygget op i tilknytning til undervisningsministeriet.

Jeg håber, at vi under udvalgsarbejdet kan få ministeren til at indse, at det altså ikke er lovforslaget, som det foreligger her, vi skal spille tid på, men at vi må have et ændringsforslag fra ministeren, hvor kapitel 2 er taget ud.

Ingerlise Koefoed (SF):

Jeg vil starte med at sige, at jeg ligesom hr. Brøndsted blev en lille smule sur over ministerens bemærkninger om, at det nok var en begrænsning i indsigten, der gjorde, at partierne her ikke var så glade for ideen om fælledirektoratet. Det kan da godt være, at vi har en begrænset indsigt – som politikere har vi måske en begrænset indsigt i alle de ting, vi taler om, hvis man bedømmer os ud fra et fagligt synspunkt – men jeg er også sikker på, at vi alle sammen gør os stor umage for at sætte os ind i de ting, vi taler om, sådan at vi i hvert fald får så megen indsigt som overhovedet muligt, før vi går op på denne talerstol.

Nej, det er ikke et spørgsmål om indsigt eller ikke indsigt, men om en klar fornemmelse og måske hos nogen en viden om, at det næppe vil være nogen god idé at rive de forskningsbiblioteker, der er inde i et tæt samarbejde med deres læreanstalt og deres institutbiblioteker, ud af denne sammenhæng og flytte dem fra undervisningsministeriet over under kulturministeriet. Der er ikke nogen af os, der er så naive, at vi forestiller os,

[Ingerlise Koefoed]

at man rent korporligt vil tage bibliotekerne, flytte dem og sætte dem oven på kulturministeriet; det ville næppe heller være til at bære for kulturministeriet. Men vi har fået at vide, og nogen har erfaret, at nogle af de nye universitetsbiblioteker, Danmarks tekniske bibliotek og handelshøjskolernes biblioteker har haft glæde af deres nærhed ved deres lærestalt. Deres brugere har siddet i ledelsen af lærestalterne og har været inde i en koordinering af bogvalget imellem de forskellige afdelinger på lærestalten, på universitetet, som nogle af de gamle, store biblioteker under kulturministeriet nok har kunnet misunde dem.

Jeg er ikke så sikker på, at ministeren har helt ret, når hun siger, at de store biblioteker, der ligger under kulturministeriet, ikke har været utilfredse med at være der. Man er jo høflig i bibliotekarstanden, og man siger vel ikke så meget til sin minister om den slags ting, men det er i hvert fald sikkert, at budgetterne for de store forskningsbiblioteker, der ligger under kulturministeriet, har haft det ringe i de senere år, uanset at disse biblioteker har haft en selvstændig konto på finansloven. Det kan godt være, at der er nogle ude i bibliotekerne, der på grund af manglende indsigt tror, at det er så henrivende at have en egen finanslovkonto. Men det behøver det aldeles ikke at være, for finansloven er som al mulig anden lovgivning en harmonika, og enhver finansminister kan hvert øjeblik gå ind og skære store lunser af de selvstændige konti på finansloven. Det mener jeg også han har gjort, ikke mindst når det drejer sig om Det kgl. Bibliotek og universitetsbibliotekerne i København. Jeg mener at kunne erindre, at statsbiblioteket i Århus har haft en nedgang i sin bogkonto på – jeg tør ikke sige tallet helt præcist – op imod 40 pct. i de senere år, og det er dog en betragtelig nedgang og ikke noget, der kan gøre, at man er særlig begejstret over det tilhørsforhold, som man har.

Jeg har ligesom andre her i salen mærket mig, at der ikke er nogen særlig velvillig stemning over for det foreslåede fællesdirektorat, og jeg tror og håber, at der stadig væk vil være mulighed for at lave et kompromis.

Jeg opfordrer ikke til nogen ressortflytninger, hverken den ene eller den anden vej, men jeg opfordrer til, at man i ministeriet meget nøje overvejer, hvordan man kan lave

et kompromis, som stadig sikrer et godt samarbejde mellem forskningsbibliotekerne og mellem forskningsbibliotekerne og folkebibliotekerne. Jeg tror på, at man kan løse nogle af de nævnte EDB-problemer, og hvad de nu alle sammen hedder, i et samarbejdsudvalg. Et eksempel på, at man skal løse noget i samarbejde, er det, der står i lovforslaget om nationalbibliografien, som jo skal tilvejebringes i et samarbejde mellem nationalbiblioteket og det private foretagende Bibliotekscentralen. Jeg tror godt, man kan samarbejde, uden at man bor under samme tag.

Tredje næstformand (Mette Madsen):

Ordføreren for forslagsstillerne til lovforslag nr. L 108 (om biblioteker), hr. Steffensen, har ordet.

Steffensen (KrF):

Jeg vil gerne kommentere ministerens bemærkninger her i anden omgang. Jeg synes også, der er grund til at nævne, at det, som vi hver for sig, hvem vi end er i denne sal, har bygget vores oplæg på, er en viden, vi har hentet os som baggrundstof fra mennesker, der har arbejdet med disse ting ikke bare i nogle få dage eller få uger, men gennem år, og som har en særdeles kyndig indsigt i, hvordan man bedst skal tackle problemerne.

Det er selvfølgelig også det, der er baggrunden for ministerens forslag – det betvivler jeg ikke – men jeg synes nok, det var en lidt flot bemærkning, ministeren gjorde, når vi nu – og jeg forstår et flertal i folketinget – mener, at det er en bedre ordening, at vi får forskningsbibliotekerne flyttet over i undervisningsministeriets regie. Derfor vil jeg spørge ministeren, om hun vil tage konsekvensen af dette. Jeg tror, det er ganske vigtigt for det samarbejde, der skal foregå i udvalget, om at få det bedst mulige ud af disse forslag til gavn for helheden. Jeg ser ikke rigtig nogen rimelighed i, at vi bliver ved med at drøfte nogle ting, som vi i forvejen er så uenige om, at der har minifesteret sig et klart flertal for det ene. Jeg er naturligvis rede til at få det belyst yderligere, men jeg mener, vi har så megen viden og indsigt fra mennesker, der har arbejdet med det så længe, at vi ved, hvad vi taler om.

[Steffensen]

Ministeren nævnte i sit første indlæg, at kristeligt folkeparti ville bryde med gratisprincippet. Dertil må jeg sige, at det kun er delvis rigtigt. Vi ønsker ikke at bryde med gratisprincippet, når det drejer sig om det, som er det væsentligste for os, nemlig bogudlånet; det gjorde jeg rede for før og skal ikke gentage.

Derimod mener jeg nok, der er grund til at bryde med gratisprincippet på hele det lydbærende område, og det har sammenhæng med noget, som vi alle i salen er enige om, nemlig at vi skal tilgodese alsidighed. Man kunne bare stille et enkelt spørgsmål: hvordan i alverden vil man tilgodese alsidigheden på det lydbærende område uden at bygge til ved samtlige biblioteker i dette land efter en større målestok? Mængden på dette område er jo så fantastisk, at man roligt kan sige, at de kvadratmeter, der i dag bruges på bibliotekerne til dette formål, intet forslår, hvis bibliotekerne skal leve op til alsidighedskravet på området. Derfor synes jeg, det er en ting, vi også må tage med ind i vurderingen.

I øvrigt synes jeg, at mange af de bemærkninger, der er gjort af ordførerne, tyder på, at der kan komme noget godt ud af de forslag, vi her har til behandling, og jeg vil slutte med at takke fru Eva Møller for de venlige bemærkninger, hun kom med i anden omgang.

Ministeren for kulturelle anliggender (Lise Østergaard):

Lad mig allerførst sige, at jeg har været bekymret over at høre, at samtlige eller i hvert fald de første tre ordførere i denne debat har hørt mig antyde, at deltagerne i debatten i dag skulle have et mangelfuldt vidensgrundlag for debatten. Det har jeg altså ikke ment, og jeg skal omhyggeligt læse afskriften af, hvad jeg sagde før. Det, jeg gjorde opmærksom på, var, at jeg har hørt endda ganske mange steder i debatten, og jeg synes også, det ligger bag nogle af henvendelserne til folketinget, at der har været misforståelser med hensyn til det økonomiske grundlag for den administration af bibliotekerne, som fremgår af regeringens lovforslag.

Hvis man i nogle organisationer skulle have den forestilling, at forskningsbiblioteker og folkebiblioteker skulle have prioritering

inden for fælles rammer med hensyn til de økonomiske ressourcer, synes jeg, det er meget væsentligt at gøre opmærksom på, at dette er en misforståelse, og at en måske meget stærk modvilje imod forslaget kunne hænge sammen dermed. Men når så mange ordførere har opfattet det anderledes, kan jeg forstå, at jeg ikke kan have udtrykt mig så klart, og lad mig derfor med det samme sige, at det beklager jeg.

Til de enkelte ordførere har jeg kun få bemærkninger. Jeg forstår ikke – vil jeg sige til fru Eva Møller – hvem jeg skulle forhandle med, om ikke med Kommunernes Landsforening, når det er et forhold, der vedrører stat og kommuner, for det er her, de økonomiske forhold bliver drøftet.

Så har både hr. Brøndsted og fru Eva Møller og til slut meget klart hr. Steffensen i form af en udfordring til mig spurgt, hvilken stilling jeg nu tager til denne debat. Jeg tager naturligvis den stilling, som jeg gav til kende straks i min replik, nemlig at jeg klart kan konstatere, at mange partier her i folketinget – jeg vil da også gerne udtrykke det, som det rigtigt er – at et flertal af partierne her i folketinget ser anderledes på administrationen, end flertallet i bibliotekskommissionen gjorde, og det er da klart, at jeg drager konsekvenser deraf. Men at der skulle være noget mærkværdigt i, at jeg lader det lovforslag, jeg skal udforme, være påvirket af de meget grundige overvejelser, som er foregået i bibliotekskommissionen, og som er kommet til udtryk i et meget stort flertal, kan jeg ikke se.

Jeg vil gerne gøre hr. Brøndsted opmærksom på – og det refererer til hr. Brøndsteds første indlæg – at jeg har kunnet gøre det med god samvittighed på baggrund af min tidligere erfaring som forsker og universitetslærer og på baggrund af, at jeg i et universitetsinstitut, som jeg selv har været chef for under dets oprettelse i begyndelsen af 1960'erne, har været med til at indrette et fyldeigt institutbibliotek. Jeg kender i detaljer samarbejdet mellem universiteternes institutbiblioteker og hovedfagbibliotekerne og kan igen understrege, at jeg med fuld tryghed ville se de bibliotekstekniske forhold, som vedrører samtlige biblioteker, administreret i et kulturministerium, også i egenskab af forsker og universitetslærer. Dette er altså ikke noget, jeg foreslår på trods af min fortid,

[Ministeren for kulturelle anliggender]

men støttet i en erfaring, jeg har i denne fortid.

Alle de ordførere, som har bedt mig om at give til kende, hvor jeg står i denne debat nu, vil vide, at jeg forventer, at man i udvalget drøfter dette spørgsmål, givetvis også med mig, og jeg kan forsikre udvalget for, at jeg aldrig ville standse arbejdet i udvalget med en bibliotekslov ved ikke at være åben over for de synspunkter, som præger et flertal i folketinget.

I øvrigt har det under hele dette arbejde været min opfattelse, at mange af disse ting kan indrettes og kan komme til at fungere på forskellige måder. Skolebibliotekerne kunne udmærket eksistere videre og fungere under en ny bibliotekslov, men de kan også fungere ved den overflytning til folkeskoleloven, som blev besluttet i 1975. På samme måde vil jeg ikke hævde, at et fællesdirektorat er den eneste løsning på udviklingen af forskningsbibliotekerne.

Det er, som om det er forsvundet lidt under debatten i dag – og bl.a. det ville jeg gerne have grundigere drøftet i udvalget – at et af hovedformålene med dette lovforslag jo er, at vi har brug for en lov, der også omfatter vore forskningsbiblioteker. Vi har indtil nu ikke haft lovgivning for forskningsbibliotekernes vedkommende, og det kan ikke være tilfredsstillende.

Men lige så vel som udvalget forventer af mig, at jeg ikke vil stå stædigt på et standpunkt – og det garanterer jeg for at jeg ikke vil – forventer jeg også af udvalget, at man har lyst til og interesse for en trods alt noget videre gående drøftelse af disse problemer end den, der er mulig ved en førstebehandling. Det almindelige ved førstebehandlinger er jo netop, at man gør det, som er sket i dag, nemlig at man giver almene holdninger til kende, og at man derefter går i detaljer i udvalget. Som jeg sagde det før, er jeg til disposition ved enhver lejlighed i forløbet af dette arbejde.

(Kort bemærkning).

Brøndsted (V):

Referatet vil vise, at ministeren vitterlig sagde, at der var tale om en begrænset indsigt – jeg noterede mig det. At der senere blev sagt, at der var også tale om misforståelse, er en anden sag. Men det kan vi jo vende

tilbage til, når vi ser, hvad der virkelig er sagt.

Men det andet, jeg ikke rigtig kan forstå, er, om det nu virkelig er meningen, at vi i udvalget skal bore videre i kapitel 2, som vitterlig ikke har nogen interesse. Vi må da se, hvad det nu er, vi skal arbejde med, for jeg føler, det er nødvendigt, at vi har en form for administrationsopbygning som baggrund for viderebehandling af forslaget.

Jeg vil meget gerne medgive ministeren, at der er virkelig brug for en lovgivning om vore forskningsbiblioteker, men det må vi så have som en selvstændig lovgivning; det kan ikke blive en lovgivning i forbindelse med dette lovforslag, når den fælles administration er forkastet. Jeg føler, det er nødvendigt, hvis udvalgsarbejdet skal blive virkelig vigtigt – og det vil jeg også tro at udvalgets formand vil give mig ret i – at vi ved, hvad administrationsoplægget er nu, da vi kender partiernes stillingtagen til det.

(Kort bemærkning).

Steffensen (KrF):

Jeg har blot en yderligere bemærkning til ministeren – men måske mener ministeren ikke, at det er noget, vi skal tage frem her – angående problemet alsidighed i forbindelse med det lydbærende materiale. Er det ikke rigtigt forstået, når jeg har læst ministerens forslag sådan, at man ønsker, det skal være obligatorisk overalt i landet? Men er det ikke også rigtigt forstået, at konsekvensen heraf må blive, at der skal yderligere plads til de allerfleste steder, hvis man bare i nogen grad skal tilgodese alsidighedsprincippet?

(Kort bemærkning).

Ingerlise Koefoed (SF):

Til hr. Brøndsted vil jeg bare sige, at jeg sådan set ikke mener, at vi i dag skal bestemme, om kapitel 2 eksisterer eller ikke eksisterer i loven. Jeg synes, at vi med den debat, vi har haft, udmærket kan tage udgangspunkt i kapitel 2 og se, hvad vi så kommer frem til, altså om vi vil forkaste det helt eller vi vil ændre indholdet i kapitel 2 om styringen.

Jeg vil endnu en gang herfra opfordre ministeren til sammen med nogle sagkyndige og måske andre at overveje, om der skulle være nogen muligheder for kompromis imellem

[Ingerlise Koefoed]

det, der er foreslået her, og en fuldstændig slettelse af en eller anden form for et direktorat.

Mette Groes (S):

Jeg vil gerne gøre hr. Brøndsted og fru Ingerlise Koefoed opmærksomme på, at det, vi har i dag, er en førstebehandling, og at forskellige forsøg på at presse afgørelser frem derfor ikke er særlig velbegrundede. Skal vi nu ikke tage den tid, forslaget skal have i udvalget, og så se, hvad der kan komme ud af det?

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Mette Madsen):

Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om biblioteksafgift.
(Lovforslag nr. L 145. Fremsat 17/3 82).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Mette Groes (S):

Lovgivningen er et væsentligt fremskridt for de kunstnere, der er repræsenteret på bibliotekerne. Den udvider kredsen af afgiftsberettigede til ud over forfattere at omfatte komponister, billedkunstnere, fotografer og andre ophavsmænd til værker i bogform. Afgiftsordningen udvides til at omfatte lydbøger. Udenlandske forfattere med særlig tilknytning til Danmark får mulighed for at komme i betragtning.

Der indføres en graderet afgiftsskala med en højeste sats for de første 1.000 enheder,

en lavere sats for de næste 9.000 enheder og en laveste sats for over 10.000 enheder.

Graderingen indføres over en 5-årig periode. Minimumsgrænsen for det antal enheder, der kan berettige til afgift, forhøjes fra 50 til 100. Bevillingen for oversættelse sættes i vejret fra 358.400 kr. til 970.000 kr.

Der foreslås etableret en rådighedssum på 350.000 kr., der kan bruges til at komme de forfattere i møde, som nok er repræsenteret i biblioteket, men som ikke falder ind under reglerne, f.eks. fordi deres værker trods høj litterær kvalitet har ringe publikumstække.

Endelig har ministeren ifølge lovforslaget mulighed for at træffe aftale med undervisningsministeren om ydelse af afgift efter loven.

I dag har vi jo set i aviserne og hørt i radioen, at Dansk Forfatterforening ikke er helt tilfreds med dette forslag. Men det er faktisk dem, som allerførst fik ideen til det; det fremgår af betænkning nr. 877 om biblioteksafgiften, som er lavet af et bogudvalg, hvor de har haft sæde. Derfor har vi faktisk været i god tro i mit parti, da vi lavede dette forslag, for vi troede, vi havde forfatterne med os. Nu hører vi så i dag, at det har vi ikke. Vi vil gerne se på deres forslag, men jeg kan ikke uden videre love, at det vil blive muligt at forhøje det beløb på knap 2 mill. kr. på 1981-niveau, som vi har ment det rimeligt at afsætte til forslaget.

Eva Møller (KF):

Om det foreliggende lovforslag, lov om biblioteksafgift, kan der i hvert fald i første omgang siges det, at hvis ikke det foregående lovforslag bliver vedtaget, har vi heller ikke nogen brug for dette lovforslag. Jeg kunne måske også ønske, at det var et af de lovforslag, som havde ventet lidt. Vi har haft mange lovforslag fremme, hvor vi på forskellige områder inden for kulturministerens ressort skal udsætte en revision el.lign., fordi vi manglede noget baggrundsmateriale, og det kunne jeg også godt have ønsket her. Jeg ved godt, det er en umulighed, og rent praktisk er vi fra det konservative folkepartis side indstillet på at sætte os til at foretage nogle beregninger i udvalget for at se på, om det nu skal være på den ene eller på den anden måde.